

Prvi rezultati kažejo, da se stanje izboljšuje

Ob vsaki bilanci, pa naj bo uspešna ali ne, zelo radi obljublamo, da bo naslednja vsekakor boljša ter si takšnega razpeta tudi vsi iskreno želimo. Res pa je, da smo bili že večkrat razočarani, ker željenih rezultatov ni in ni hotelo biti in so upanja skoraj vedno padla v vodo.

S predsanacijskim programom v začetku leta smo si zastavili obvezujoče naloge, ki naj bi potegnile naš v blato pogreznjeni voz gospodarjenja spet v prave kolednice ter omogočile čim hitrejšo postavitev na lastne noge.

Rezultati prvega četrtertletja kažejo, da se je nekaj le premaknilo, čeprav ne v takšni meri, kot bi se moralo. Pa vendarle smo v prvem četrtertletju dosegli skoraj 29 milijard dinarjev fakturirane realizacije, to pa je ravno toliko,

kot je bil rezultat lanskega polletja (čeprav moramo povedati, da je inflacija pri tem igrala precej vidno vlogo).

Plan fakturiranja smo dosegli 83%, operativni plan, ki ga mesečno postavljamo temeljna organizacija Prodaje,

pa 94%. Razveseljivo pri spreminjanju rezultatov je to, da se izpolnjevanje planov iz meseca v mesec povečuje in je bil plan marca presežen za 22%.

Operativni plan smo ob četrtertletju na domačem trgu presegli za 21%, na konvertibilnem smo dosegli 68% in na klirinškem 67% plana.

Ob spremljanju fakturiranja so važen element tudi stroški, ki so nastali z nabavo materiala in vseh vrst energij, za kar smo morali plačevati skoraj 18 milijard dinarjev. Razlika 11 milijard seveda ni zadostovala za pokritje osebnih dohodkov, obresti in družbenih obveznosti, zato smo spet morali najemati kredite, ki pa nas s svojimi obrestmi potiskajo v še težji finančni položaj.

Pri količinskem planu finalu proizvodnje smo v primerjavi s prvim četrtertletjem 1987 dosegli 96% realizacijo.

Rezultati gospodarjenja so še kar sprejemljivi v primerjavi s položajem, v kakršnem smo, saj nam pomanjkanje vgradnih materialov in surovin onemogoča doseganje boljših rezultatov. Najbolj vpliva na nižje doseganje planov pomanjkanje uvoznih komponent zaradi neplačil uvoza. Zelo čudni zvezni predpisi omogočajo tistim uvoznikom, ki so bili lansko leto dovolj potrati pri uvoznih storitvah, da tudi letos dobijo večje uvozne pravice, kdor pa je z uvozom varčeval, naj še letos ne dobi dovolj tako prepotrebni materialov, ki bi mu povečali proizvodnjo in seveda tudi izvoz.

Ravno takšni predpisi so tudi znižali možnost doseganja boljših rezultatov v prvem četrtertletju.

Kljub velikim težavam pa se rezultati poslovanja vendarle izboljšujejo res da ne v tolikšni meri, kot bi si želeli, vendar je določen napredek že viden.

Saniranje stanja se je začelo s tiste startne osnove, katero smo predvidevali, to je z odpravo nelikvidnosti. Nelikvidnost je velika cokla, da se stvari ne odvijajo tako, kot je predvideno s planom, vendar so banke neizprosne in bo potrebno še veliko truda, da bomo dosegli izboljšanje.

Z novim nagrajevanjem, s katerim bomo stimulirali predvsem delavce, ki bodo več prispevali k izpolnjevanju planskih obvez, bomo zagotovo motivirali zaposlene k še boljšim dosežkom in izpolnjevanju nalog. Le tako bomo izboljšali finančno stanje delovne organizacije.

Skupni zbori naj nas ne razdružujejo

Morda ta tema ni najbolj uvodniška glede na svojo vsebino, je pa dovolj značilna za Litostroj, da si zasluži tudi mesto uvodnika. Gre za skupni zbor delavcev Litostroja, ki je bil 8. aprila letos v jeklolivarni.

Po mnenju nekaterih je bil to izsiljen zbor, glede na pretekle dogodke pa na mestu in za mnoge delavce tudi težko pričakovan. Razplet zbora, ki je sledil precej dolgemu uvodnemu govoru tovariša Šlandra, je pokazal, da »sindrom litostrojске stavke« še ni zamrl in da jo nekateri skušajo na vsak način opevati še naprej. Prepričana sem, da je bila decembrska stavka upravičena in potrebna, saj je Litostroj predramila ne le navznoter, temveč je na našo problematiko opozorila tudi širšo javnost. Ne strinjam pa se, da je treba takšno stanje vzdrževati naprej.

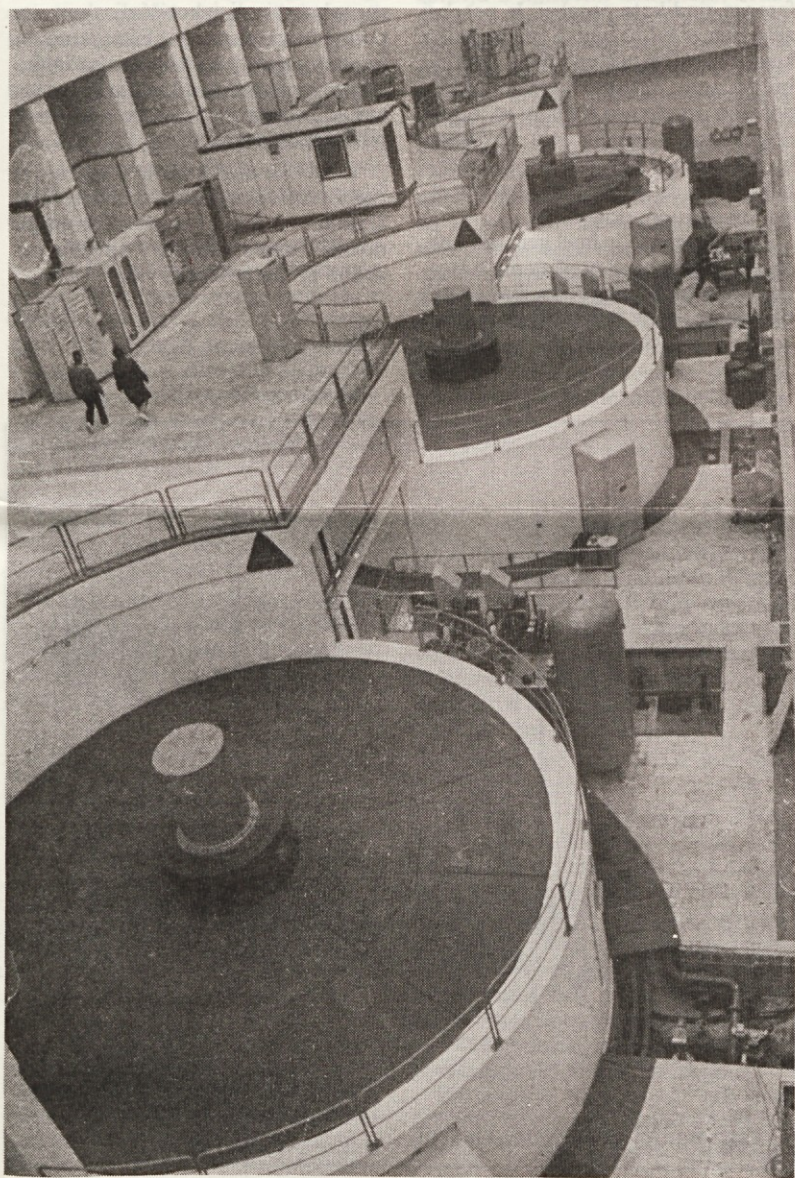
Ob koncu zbora sta prosila za besedo dva govornika, in sicer Alojz Novak in France Tomšič. Vsak zase sta se navezovala na razlago tovariša Šlandra in sta izražala globoko nezadovoljstvo nad razmerami v tovarni (tudi in še posebej po stavki), vendar sta govorila iz zelo različnih nagibov. Tovariš Novak je govoril iz osebne potrebe in nuje po tem, da izreče, kar ga teži, tovariš Tomšič pa se je oglasil predvsem s stališča nekdanjega vodje stavkovnega odbora in kot popolni zanikovelec kakršnihkoli izboljšav. Njegovo upornišvo, ki je v danem trenutku prineslo tudi nekaj dobrega, se je na žalost zdaj sprevrglo zgolj v željo po nekakšni revoluciji, katere pobudniki naj bi bili litostrojски delavci. Čeprav je politično prizorišče glede na najrazličnejše krize zdaj precej vroče, pa to še ne pomeni, da si v Litostroju takšno vlogo želimo imeti ali biti celo na njenem čelu. Že tako smo dovolj obremenjeni s svojimi težavami in težnjo, da se notranje organiziramo, zato se mi zdi zbor delavcev, ki je namenjen reševanju notranjih težav, spreminjati v politično zborovanje, popolnoma neodgovorno in neumestno. Kajti če bi delavci želeli zborovati o tej problematiki, bi bila udeležba verjetno zelo pičila. S tem nočem reči, da se o tovrstni problematiki ni potrebno pogovarjati, strinjam pa se z mnenjem predsednika konference OO sindikata tovarišem Kreftom, naj se težišče take in podobne problematike vendarle prenese na sindikalne organizacije, ki prav tako ali celo še bolj omogočajo demokratični dialog.

Tovarišu Tomšiču še posebej očitam, da zagovarja tezo, da je lažje manipulirati z manjšim številom ljudi kot pa s skupnim zborom, ker so dogodki sami pokazali, da lahko glavni govornik tudi s svojo zagrizenostjo ter z ustvarjanjem vzdušja prepriča ljudi, da glasujejo tudi za takšne odločitve, za kakršne sicer ne bi glasovali. Čeprav vzdušje na tem zboru ni bilo čisto takšno, vseeno mislim, da je bilo glasovanje za bodoči zbor oktobra izsiljeno in nepotrebno. Zato se strinjam s tovarišem Šlandrom, ki je bil proti temu, da bo na razpolago »kot dežurni govornik«, kadar se bo to komu zahotelo. Zelo prav pa se mi zdi, da se dobimo vsi skupaj takrat, kadar je to potrebno, kadar bo to v interesu dobrega dela in odnosov in v smislu poštene in korektno izmenjave mnenj — ne pa več v smislu zasliševanja, politiziranja in obrambe ali klicanja na odgovornost.

Ob koncu dogodkov je razsodnikov toliko, kolikor je udeležencev. Verjetno smo se po zboru razšli vsak s svojimi občutki, in pravzaprav mi je žal, da so moji zdaj takšni. Res je, da je bila stavka potrebna a je že dala prva prve pozitivne rezultate. Res je spet, da so mnogi delavci Litostroja pričakovali tudi drugačnejše — ostrejšo in bolj korenito spremembo. Toda, dajmo času čas in usmerjajmo svoje moči in prizadevanja v naše probleme. Navsezadnje smo delovna organizacija in smo skupaj zaradi dela. Zato naj bodo temu namenjeni tudi naši zbori delavcev — pa naj bodo skupni ali deljeni.

(Več o poteku skupnega zbora na 2. strani)

M. M.

Tak je končni pogled na tri agregate v HE Mostar. Pod to preobleko si je težko predstavljati večletno delo nekaj tisočev ljudi, ki so izdelali, obdelali in zmontirali tisoče ton hidromehanske in elektro opreme, da o gradbenem materialu sploh ne govorimo.

OB PRAZNIKU DELA!

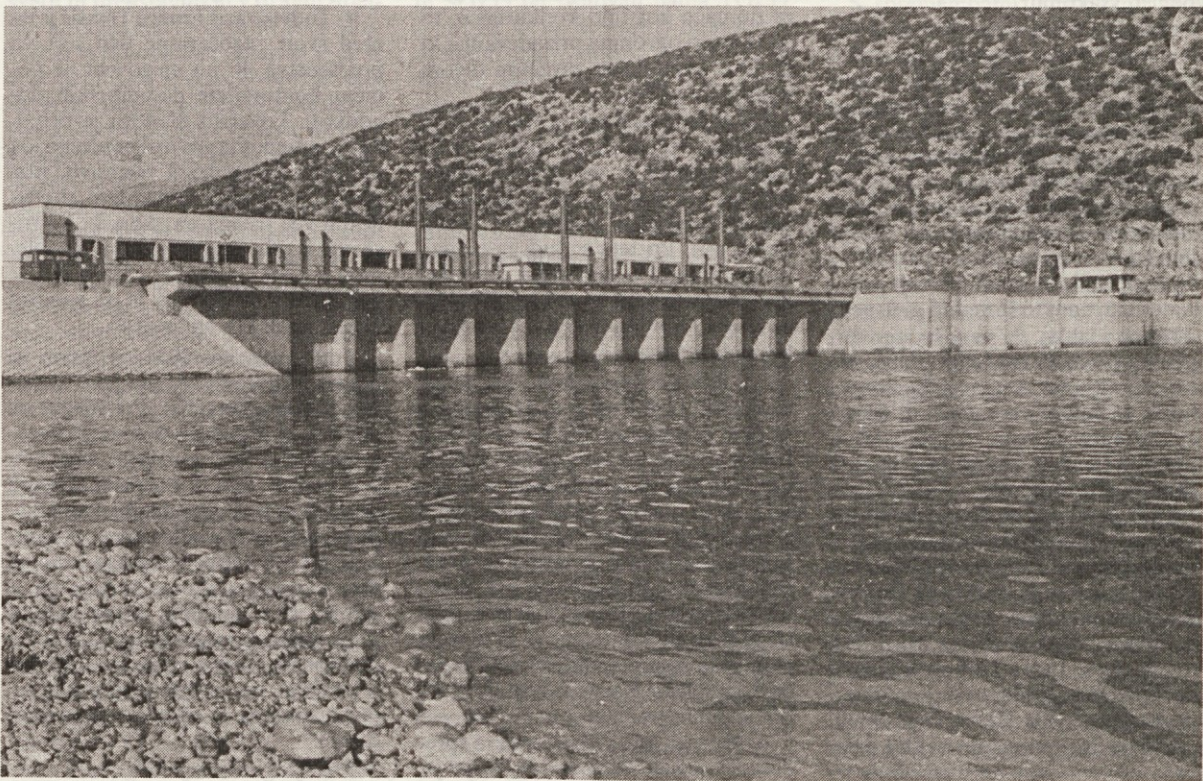
Uspešen zagon lepotice na Neretvi

Najlepše je počastiti praznik dela delovno! Tokrat se lahko s takim uspehom pohvalimo tudi mi. 11. aprila se je namreč uspešno zavrtel še tretji in obenem zadnji agregat Kaplanove turbine v elektrarni HE Mostar. Tudi sicer je to elektrarna, na katero smo lahko le ponosni. Izdelali smo jo kvalitetno in celo pred rokom — tako na naše kot investitorjevo zadovoljstvo. Ne samo, da nam ta uspeh daje dobre reference tudi za bodoča dela, daje nam tudi vzpodbudo za naprej.

Ta elektrarna in elektrarna HE Djale sta bili tudi cilja naše reportaže, ki smo jo pripravili za prvomajsko številko, vendar jo moramo zaradi dolžine objaviti v dveh delih. Prvič boste lahko brali o gradnji in življenju monterjev v reportažni obliki, in upamo, da nam jo je uspelo napisati zanimivo in razumljivo.

Ob koncu pa se v uredništvu zahvaljujemo za pomoč in sodelovanje tudi tozdu Montaža, ki ima veliko zaslug, da smo reportažo lahko naredili. In upajmo, da takšno sodelovanje ni bilo zadnje.

Več o tem pa na naslednjih straneh 6, 7 in 12.

HE Mostar — miss Neretve (Foto: T. Škrjanec)

ISKRENE
ČESTITKE
IN OBILO
DELOVNIH
USPEHOV
OB 1. MAJU

IZ SKUPNEGA ZBORA DELAVCEV

Boj mnenj in stališč

Prvi negativni vtis na skupnem zboru delavcev mi je dala že sicer v tem smislu kar domača livarna jeklene litine, ki pa je s svojim ropotom strojev in zato tudi slabo slišnostjo delovala negostoljubno.

Skupni zbor delavcev je otvoril predsednik konference OO sindikata Vasja Kreft in predlagal, da so člani delovnega predsedstva predsednik DS, Konference OO ZK in mladine, ker so ti samoupravni organi tozdiv in ostalih skupnosti ter osnovne organizacije ZK in mladine sprejeli sklepe skupnega zbora. Člani delovnega predsedstva so bili brez izjeme soglasno potrjeni z javnim glasovanjem.

Zbrala se nas je kar ugledna množica delavcev in vsi smo napeto pričakovali kar nam ima naš generalni direktor povedati. Nekateri so ga časovno merili, zato lahko rečem, da je v svojem petinšestdeset minut dolgem govoru povedal naslednje:

• »V treh mesecih, ki so minili od stavke, je bilo izrečenih precej predlogov, idej in izdelanih veliko načrtov. Danes je položaj precej boljši, je pa še daleč od tega, da bi bil dober. V prvi fazi je šlo za čisto preživetje, saj ni bilo denarja niti za osebne dohodke niti za nabavo materiala. Ko smo si uspeli ponovno pridobiti zaupanje bank in širše družbe, je šlo naprej lažje. Eden od zelo pomembnih postavk pa je ta, da imamo za letošnje leto dovolj naročil.

Naša druga naloga je bila, da dvignemo proizvodnjo, kar smo v prvem četrtletju opravili relativno dobro. Šele zdaj lahko govorimo o normalnem delovnem vzdušju, kar daje upanje tudi za naše delo vnaprej.

Še vedno pa je zelo očitno pomanjkanje pravih kadrov — predvsem strokovnih in v računovodstvu, še so težave z nabavo materiala ter s poslovnim informatiko. Te težave so tudi botrovale pri izdelavi bilance, ki pa je bila kljub temu narejena pravočasno.

Veliko je bilo izvedenih notranjih ukrepov — v proizvodnji, v stimulaciji in drugod.

• Skozi vse aktivnosti se je ves čas prepletala tudi finančna sanacija. Predvidevamo, da bodo do 15. aprila 1988 Litostrojci tozdi deblokirani, kar bi omogočilo normalnejše poslovanje cele tovarne.

Srednjeročni ukrepi zahtevajo reorganizacijo, saj v takšni obliki tovarna ne more več obstajati. Tudi v teh ukrepih se kot rdeča nit vleče kadrovska problematika ter nadaljevanje investicije v težko strojegradnjo, ki je življenjskega pomena za Litostroj.

Naši dolgoročni ukrepi pa nam morajo zagotoviti delo in eksistenco tudi čez deset in več let. To pomeni nove perspektivne programe, izvoz, opustitev nerentabilnih programov in podobno. Ukrepi pa morajo zajemati še zamenjavo in obnovo izrabljene opreme ter kadrovske prenovi, ki se mora navezovati na izobraževanje, to pa pomeni tudi osnovno potrebo naše tovarne po razvoju.

Zatem je tovariš Šlander govoril o finančnem položaju ter o naših dolgovih in načrtovani finančni konsolidaciji. Ob tej množici številčnih podatkov si je bilo res težko na hitro zapisati vse številke, zato jih raje ne bi navajala, da ne bodo napačne. Objavljene pa bodo v zapisniku, ki bo na vpogled vsakomur.

• Celotna finančna slika je, ne glede na vse, dokaj vzpodbudna za Litostroj, saj bi po načrtu imeli ob koncu leta le še 50 odstotno zadolženost.

Izkazana bilanca za lansko leto pa je tudi posledica večletnih grehov — nedokončanih komisij, saj smo ob inventuri odpisali vse, kar je bilo zamujenega in nerealnega. In čeprav smo si v vseh načrtih zastavili za osnovno nalogo zmanjševanje zaloga materiala, nam to še vedno ni uspelo.

Upamo lahko, da so naši dogovori glede poravnave iraškega dolga, za nas vzpodbudni. Letos naj bi namreč dobili 15 milijonov ameriških dolarjev. 2,5 milijona smo že dobili, kljub temu pa bo dolg znanjšel še dodatnih 25 milijonov dolarjev.

Tudi glede dela je položaj dokaj optimističen. Deležni smo velikega razumevanja naročnikov, zdaj pa vsa naša prizadevanja slonijo na HE Vrha in nadaljnji savski verigi ter kasneje na elektrarnah na Muri. Povezali smo se tudi s Turboinštitutom, da Elektrogospodarstvu ponudimo obnovo starejših HE v Jugoslaviji, kar bi za nas pomenilo veliko dela. Naša osnovna naloga v tem času je, da popravimo stare grehe in začnemo

delati tekoče delo. V prid temu smo uvedli mesečno in trimesečno planiranje ter stimulacijo, urediti pa je treba tudi medtozdovsko financiranje. O tozdovskih bilancah namreč do sedaj nismo mogli govoriti kot o realnih.

Na žalost nam v vsem tem času ni uspelo pridobiti ustreznih strokovnih kadrov od drugod. Litostroj si je namreč pridobil slab sloves glede odnosov in osebnih dohodkov, že izboljšano stanje v tovarni pa daje upanje tudi pri pridobivanju zunanjih kadrov.

O vodilnih kadrih v Litostroju pa je tovariš Šlander dejal, da se ni odločil za zamenjave prav v trenutku, ko je bilo v Litostroju treba strniti vse sile. Ti kadri so delali zavzeto in z njihovim delom je bil zadovoljen. Pri delu so se močno angažirali in vse spremembe, ki so že opazne, so slonele na njihovih ramenih. Ni pa tudi za to, da se gremo obračunavanja, če to ni potrebno. Pri vsem tem pa nas proti koncu leta tako ali tako čaka reorganizacija in takrat se bomo lahko odločali — tudi o tem, kdo je ves čas dobro delal.

Nagrajevanje je odvisno od dobrega dela. Pomembna pa je tudi stimulacija. V zadnjem času smo sprejeli vrsto ukrepov, ki dajejo možnost za bolj pošteno nagrajevanje in diferenciacijo pri delu.

Z dobrim delom v letošnjem letu je povezano tudi vprašanje izplačila regresa. Lanskoletni sklad skupne porabe je bil prazen, zato regresa ne bi mogli izplačati. Če pa zaupamo vase in se čutimo dovolj sposobne, da letos dosežemo nadpovprečne rezultate, ga lahko izplačamo iz mase za osebne dohodke.

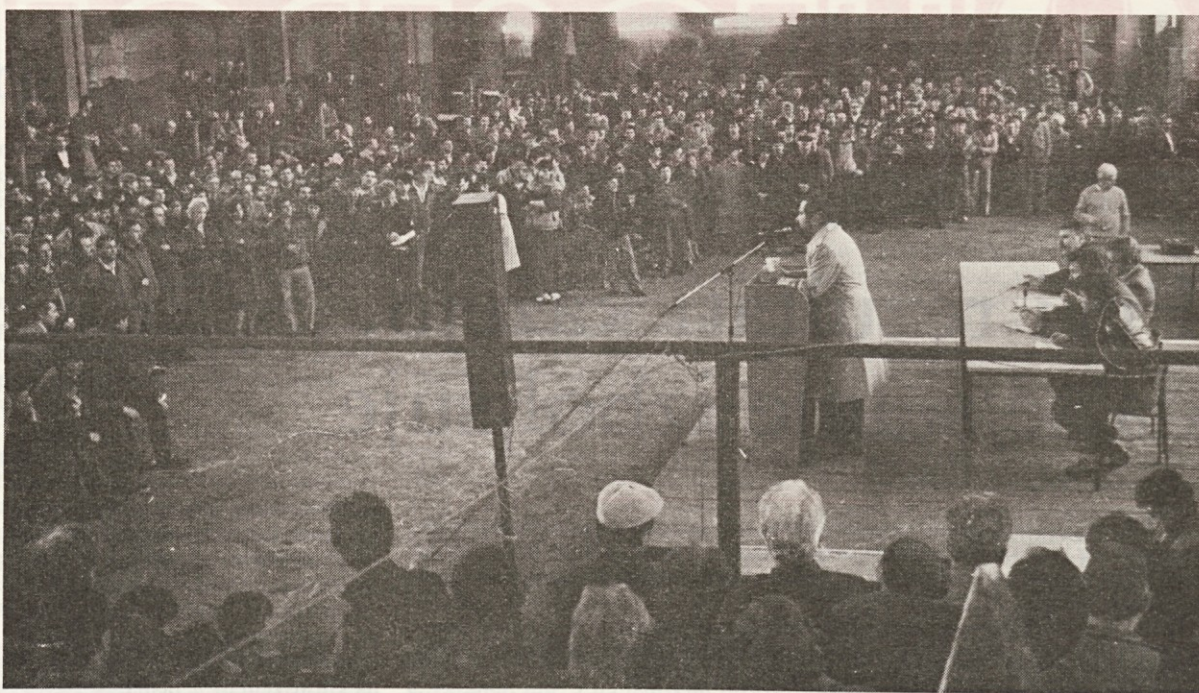
• Tudi v zvezi s tezo »o odpuščanju delavcev — 1000 delavcev preveč« je bil tovariš Šlander vzpodbuden in realen. Res je, da nas je nekaj sto preveč, vendar teh problemov ne bomo reševali restriktivno.

»Približno tri leta imamo časa za razvoj perspektivnih proizvodnih programov, kar pa bo zahtevalo ogromno dela. Ponovno se moramo pri razvoju vsestransko povezati s svetom. Dogovori v zvezi s tem so se že začeli. Zelo pomembno je, da smo se v okviru aranžmajev z mednarodnim denarnim skladom dogovorili, da nam izdelajo dolgoročni program razvoja z možnimi tržišči, rezultat dogovora pa naj bi bil izgotovljen investicijski program, ki bi pomenil tudi zagotovitev našega obstoja. Skratka: usposobiti se moramo tako za domačo kot tujo konkurenco, to pa zahteva ogromna prizadevanja, ki pa jih z vestnim in zavzetim delom zmoremo opraviti.«

Ob koncu razlage je bil tovarišu Šlandru izrečen očitke, da je bil predolg. Mogoče je res govoril dolgo, vendar nikakor ni bil dolgovezen, temveč prepričljiv, razumljiv, celovit in izčrpen. Pri tem se tudi ni izognil delikatni temi o zamenjavi direktorjev tozdiv in temi o regresu, ki delavce močno zanima. Res pa je, da tu ni bil najbolj jasen.

Tovariš Kreft je direktorjev govor zaokrožil z ugotovitvijo, da je kakršno koli izboljšanje stanja odvisno od nas samih. Sindikat mora biti partner pri vodenju in spremljanju politike DO, zato je tudi konferenca OOS sprejela sklep, da morajo osnovne organizacije spremljati izvajanje predsanacijskega programa in pri morebitnih odstopanjih in problemih sproti opozarjati konferenco. Predvsem pa moramo spremeniti delovne navade in probleme reševati sproti v svojih delovnih sredinah.

• Za tovarišem Šlandrom je spregovoril tovariš Alojz Novak. Dejal je, da smo s stavko vsej Sloveniji pokazali,

Po štirih mesecih smo se ponovno zbrali. (Foto: t. š.)

li, da želimo Litostroju dobro. Vprašal je tudi, kje so direktorji tozdiv (čeprav je večina njih tudi bila na zboru), ni se strinjal s tem, da v predsedstvu zbora sedijo ljudje, ki so temu zboru nasprotovali. Tovariša Šlandra je opozoril, da je nemogoče sodelovati s trinajstimi direktorji, ki so po njegovem sokrivi za kopičenje napak skozi vrsto let in da z njimi ne bo mogel uspešno voditi tovarne, zato je treba poiskati mlade ljudi, ki bi s svojo strokovnostjo znali uspešneje voditi tovarno. Ošvrknil je tudi litostrojsko demokracijo in časopis, ki ne omogoča svobodnejšega pisanja delavcev o problemih, ki so sicer prisotni in pereči, vendar po mnenju nekaterih po nepotrebnem burijo duhove (omenil je afero Kos, vprašljivo prodajo neke stiskalnice, grabež v Nabavi itd.). Izrazil je tudi ogorčenje nad izjavami direktorja Jevnikarja ob decembrski stavki in direktorja tozda PUM, ki je zadržal delavce, da niso stavkali ter dodal, da si sam najbolj želi uspešno tovarno, kakršno bi Litostroj lahko predstavljal. Takšno, ki bi se po proizvodnji in načinu dela lahko merila z razvitim svetom.

Tovarišu Novaku je odgovoril tovariš Kreft, in sicer, da je stavkovni odbor, ki je 17. februarja letos prenesel vse svoje obveznosti na novo izvoljeno konferenco sindikata Litostroj in je s tem prenehalo njegovo delo, menil, da so delavci tozdiv in DS v konferenco izvolili predstavnike, v katere imajo zaupanje. Na podlagi tega je bilo tudi izvoljeno takšno predsedstvo tega zbora, ki mu tudi na začetku nobeden ni oporekal. Vse probleme, ki se pojavljajo v tozdiv, morajo delavci reševati tam, ker se jih na skupnem zboru zaradi ozke problematike ne da razreševati. (Tu je bil mišljen primer tovariša Jevnikarja). Glede samoupravljanja in odločanja o dohodku delovnih organizacij pa nam daje velike možnosti javna razprava o ustavnih amandmajih — zato s svojimi predlogi sodelujmo v njej.

• Tudi tovariš France Tomšič je izrazil svoje razočaranje nad sestavo predsedstva, ki po njegovem ne pomeni kontinuitete decembrskih dogodkov. Tovarišu Šlandru je očital, da je namenoma govoril predolgo, da bi s tem onemogočil razpravo, razočaran pa je bil tudi nad tem, da danes ni več tistega navdiha, ki bi pripeljal k takojšnjim rešitvam problemov. Od tovariša Šlandra je pričakoval veliko več in je smatral njegovo razlago agitacijsko.

Tudi predsanacijski program je ožigosal za floskulo, narejeno za potrebe administracije. Po njegovem mnenju bi moral predsanacijski program vsebovati temeljito marketinško analizo, ukinitve neoperspektivnih proizvodnih vej ter nagrajevanje kadrov. Teh stvari pa da nismo izvajali.

10. oktober je predlagal za ponovni sklic skupnega zbora, nadalje pa je govoril še o politični demokraciji v Sloveniji in Jugoslaviji ter o ustavi in podobnem. Težko je napisati vse kar je povedal, ker so bile misli precej nejasno izrečene in včasih tudi nasprotujoče.

Precej ogorčeno je odgovoril tovariš Kreft. Očital je tovarišu Tomšiču,

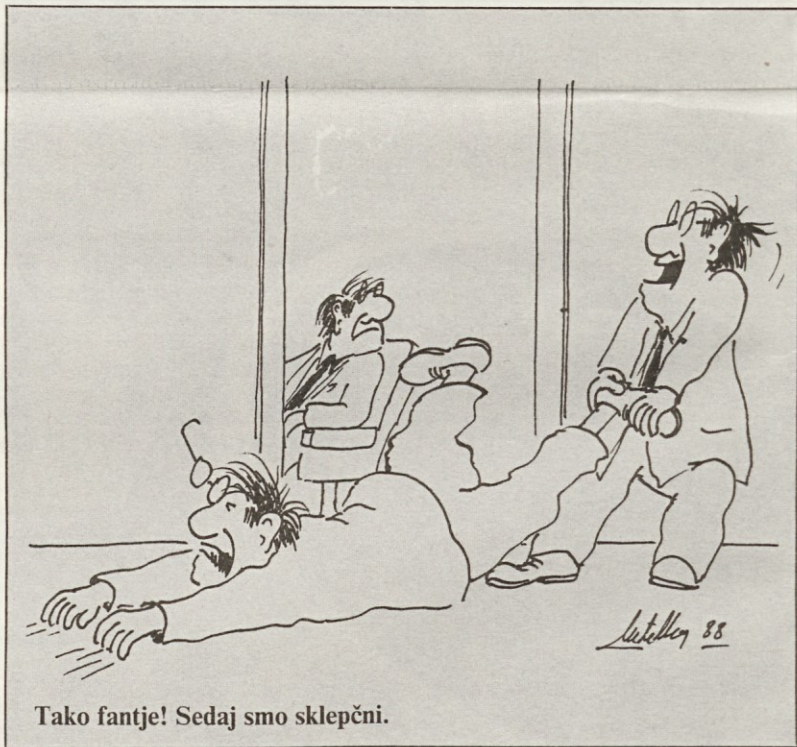
da ni povedal svojih pripomb o sestavi predsedstva zbora na konferenci, kjer so se dogovarjali o poteku skupnega zbora. O manipuliranju z mnenjem delavcev pa naj spregovori konferenca sindikata posebej, še posebej zato, ker je bil to očitke predsedniku konference. Ni pošteno deliti ljudi po prepričanju. Vsi smo člani sindikata, pošteno in demokratično se bomo dogovarjali o svojem delu. Ne dovolimo pa nobenih podtikanj ali izkrivljanj resnic in nerealnega prikazovanja insceniranih dogodkov.

Zadnjo besedo je imel generalni direktor. Nasprotno prejšnjemu nastopu je bilo tudi v njegovem glasu čuti ogorčenje, saj je poudaril, da ni proti

nobenim skupnim zborom, temveč proti temu, da bo zbor takrat, ko se tega spomni tovariš Tomšič. Zbori pa tudi takrat ne bodo zato, da bi posamezniki preizkušali svoje govorniške sposobnosti ali izkoriščali zbere za politično zborovanje. Tukaj smo za to, da delamo, politiko pa se lahko gremo v okviru sindikata in zunaj tovarne. In naši zbori naj ne nosijo več politične oznake!

To bi bilo nekako bistvo razlage in razprave na skupnem zboru delavcev. Upamo, da smo s tem povzetkom zadostili objektivnemu obveščanju, sodbo pa prepuščamo vam.

M. M.

OPREDELITEV SPREMEMB IN DOPOLNITEV ZZZD NA PODROČJU DELOVNIH RAZMERIJ

Prgišče zakonskih sprememb

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o združenem delu je bil objavljen v Ur. listu SFRJ, št. 85, z dne 25. 12. 1987, v veljavo pa je stopil osmi dan po objavi v Uradnem listu.
Skoraj dve tretjini zakonskih določb je bilo spremenjenih ali dopolnjenih, med ostalimi tudi v poglavju o medsebojnih delovnih razmerjih delavcev v združenem delu.

Dosedanji ZZZD je v omenjenem poglavju poleg splošnih določb posebej urejeval sklenitev delovnega razmerja, določanje pravic, obveznosti in odgovornosti delavcev v delovnem razmerju, odgovornost za delovne obveznosti ter prenehanje delovnega razmerja. Novela ZZZD ohranja navedenih pet oddelkov. Predmetno področje vsekakor ni urejeno manj podrobno kot je bilo pred novelo, gre pa za vrsto vsebinskih sprememb.

I.

Novosti in spremembe v oddelku glede sklenitve delovnega razmerja so naslednje:

V 120. členu je na novo dodano, da lahko delavci v temeljni organizaciji določijo največ dve zaporedni stopnji za opravljanje del oziroma nalog.

V 124. členu pa je določeno, da ima prednost pri izbiri kandidat z višjo stopnjo strokovne izobrazbe, če izpolnjuje tudi druge pogoje. Smisel te ureditve je v tem, da bi zaposlovali vedno le strokovno bolj usposobljene kandidate.

Določbi sta direktno uporabljivi. Člen 127 je v celoti nov. Novost pa je v določitvi poskusnega dela ter v dolžini poskusnega dela (do 6 mesecev!). Naj obenem omenimo, da slovenski Zakon o delovnih razmerjih (ZDR) ureja dolžino poskusnega dela najdalj do treh mesecev. Ta določba novele ni neposredno uporabljiva in se do uskladitve ZDR z ZZZD uporablja republiški zakon.

Člen 129 je tudi povsem nov. Nova ureditev ponovno zahteva (podobno ureditev smo že imeli) obvezno sprejemanje pripravnikov ali (če ni potrebe po njih) financiranje novih delovnih mest druge. Ta ureditev kot kaže spet uvaja ekstenzivno zaposlovanje in bo veljala šele po uskladitvi republiške zakonodaje z zvezno.

Z novelo je precej olajšana začasna ali stalna razporeditev delavcev. Začasno razporeditev smo v Sloveniji že poznali, medtem ko novela omogoča tudi trajen prehod delavca v drugo organizacijo združenega dela, seveda v takem primeru ne glede na voljo delavca. Tudi določba v 131. členu ZZZD ni neposredno uporabljiva.

II.

V oddelku glede določanja pravic, obveznosti in odgovornosti delavcev v delovnem razmerju je čl. 13 ZZZD v celoti nov. Razširjena so pooblastila poslovnodnega organa in drugih pooblaščenih delavcev. Ti vodilni delavci imajo večje možnosti ukrepanja glede začasnega razporejanja delavcev, dela prek polnega delovnega časa in odobravanja odsotnosti z dela, še posebej pa glede sankcioniranja lažjih kršitev delovnih obveznosti, suspendov ter mnenja o prispevku delavca pri delu, kar je možno uporabljati tudi pri nagrajevanju po delu.

Poudariti je treba, da bodo to normo morali podrobneje obdelati republiški zakon o delovnih razmerjih in samoupravni splošni akti v organizacijah združenega dela. Nova ureditev torej precej radikalno spreminja dosedanje možnosti vodilnih delavcev glede ukrepanja v odnosu do delavcev.

Novela prinaša spremembo tudi glede dolžine delovnega časa delavcev v temeljni organizaciji (tč. 139). Načelo, da delovni čas ne sme biti daljši od 42 ur na teden, je sicer ohranjeno, omogočeno pa je skrajšanje delovnega časa na najmanj 36 ur tedensko ob določenih pogojih. Ob sprejetju te določbe so predvidevali možnost zaposlovanja nezaposlenih, kar predstavlja v današnjem času v Jugoslaviji velik družbeni problem. Tudi to določbo bo moral podrobneje opredeliti republiški zakon o delovnih razmer-

jih. Po novi ureditvi ne samo delavka, ampak tudi delavec sklene delovno razmerje s skrajšanim delovnim časom od polnega. Torej možno je, da sta na enem delovnem mestu zaposlena dva delavca (ali delavki), vsak po npr. 4 ure.

III.

V oddelku o odgovornosti za izvrševanje delovnih obveznosti, je bilo spremenjenih in dopolnjenih kar 11 členov, ki se nanašajo na disciplinsko odgovornost.

Novela dodaja med hujše kršitve delovnih obveznosti dve novi kršitvi, kateri lahko delavci določijo v samoupravnem splošnem aktu (čl. 149). To sta: uporaba družbenih sredstev v nasprotju z njihovim namenom, družbeno in ekonomsko neracionalna ter neustrezna uporaba družbenih sredstev, ter neuvedba postopka za ugotavljanje kršitev delovne obveznosti s strani pooblaščenega delavca. Ta določba ZZZD se uporablja neposredno. Disciplinski ukrepi so po vrsti ohranjeni, toda po teži disciplinske kršitve so se nekoliko spremenili. Kot prvi ukrep je naveden opomin, nato javni opomin, nato denarna kazen (ta je bila v predhodni zakonodaji uvrščena za razporeditvijo na druga dela oz. naloge), nato razporeditev na druga dela oz. delovne naloge za določen čas, nato pa prenehanje delovnega razmerja.

Novost je tudi v opredelitvi zgornje meje pri izreku višine denarne kazni. Delavcu se po novem lahko izreče denarna kazen v višini do 15 % povprečnega osebnega dohodka, ustvarjenega v prejšnjih 3 mesecih, in sme trajati do 6 mesecev. Ukrep razporeditve na druga dela oziroma naloge za določen čas pa se lahko izreče za obdobje od 3 do 12 mesecev (čl. 151). Do uskladitve republiške z zvezno zakonodajo se uporablja republiška.

Bistveno spremembo vsebuje tudi 152. člen, katerega prvi odstavek se direktno uporablja in katerega novost je v tem, da se disciplinski ukrep prenehanja delovnega razmerja mora izreči, če delavec neopravičeno izostane z dela najmanj 3 delovne dni (prej 5 dni). V ostalih odstavkih istega člena, kateri bodo uporabljivi šele po uskladitvi z republiško zakonodajo, pa so podrobneje kot v predhodni ureditvi določeni primeri, za katere se izreče prenehanje delovnega razmerja.

Do sedaj je bilo mogoče pogojno odložiti izvršitev ukrepov »denarne kazni« in »prenehanje delovnega razmerja«, po novi ureditvi (čl. 153) pa je mogoče odložiti »razporeditev na druga dela in naloge« ter »prenehanje delovnega razmerja«, vendar pri tem drugem ukrepu le, če ne gre za primer iz 152. člena. Novost bo zahtevala spremembo republiškega zakona in samoupravnih aktov.

Glasiło delavcev Titovih zavodov Litostroj izhaja mesečno (s posebnimi prilogami) v nakladi 5800 izvodov. **Izdaja ga odbor za obveščanje pri delavskem svetu delovne organizacije. Uredniški odbor:** predsednik Vukoslav Živković in člani: Vjekoslav Jantol, ing. Mirko Čepuran, dipl. ing. Mira Šček, Slobodan Nikolić, ing. Silvan Štokelj, prof. Radenka Kovačić, dipl. prav. Dubravka Krneta in odgovorni urednik Karol Gornik, urednica novinarka Marijana Meglič, tehnična urednica Estera Lampič, novinar dipl. soc. Anton Škrjanec, lektorica prof. Vesna Tomc. — Tel. uredništva 558-341 (n.c.) interna 13-70, 13-71, 13-79. Tisk Tiskarna Ljubljana. Oproščeno prometnega davka po pristojnem sklepu 421-1/72.

V 154. členu je na novo urejena možnost oblikovanja disciplinske komisije v delovnih enotah, kar pa zahteva ustrezno samoupravno ureditev.

Določbe novele ZZZD (čl. 155), ki prinašajo novosti glede sestave in volitve članov disciplinske komisije, so obvezne ter so tako neposredno uporabljive. Po novi ureditvi sedaj ni dvomov glede disciplinske komisije: le-ta lahko dela v celotnem sestavu; predsednik disciplinske komisije določi vodjo senata v konkretnem primeru. Opozoriti je treba na to, da nova ureditev ne vsebuje več določbe o t.i. zunanjem članu disciplinske komisije. To pomeni, da obvezna prisotnost zunanjega člana ni več potrebna (po zvezni zakonodaji), to je prepuščeno republiški regulativi.

Člen 157 je v prvem odstavku skoraj identičen dosedanjemu, razen dejstva da ne omenja sindikata kot tistega, ki lahko zahteva uvedbo disciplinskega postopka. Ta določba ZZZD ni direktno uporabljiva. Novosti v drugem in tretjem odstavku tega člena pa so predvsem v povečani odgovornosti vodilnih delavcev glede možnosti, da zahtevajo uvedbo disciplinskega postopka (ne torej, da bi le dali pobudo za uvedbo). Sankcioniran je tudi primer, če zahteve za uvedbo ne dajo, čeprav so seznanjeni s hujšo kršitvijo delovne obveznosti. Ta določba bo uporabljiva šele po uskladitvi republiškega zakona.

Novost v 159. členu je tudi, da je razširjen krog tistih, ki lahko sprožijo postopek pred sodiščem združenega

dela, in sicer so to poleg delavca po novem še družbeni pravobranilec samoupravljanja in OZD, če je s sprejeto odločitvijo bistveno kršen njen interes. Rok pa je od 30 dni skrajšan na 15 dni. Določbe tega člena, ki skrajšujejo rok so direktno uporabljive.

V celoti je nov člen 160, ki ureja zastaranje disciplinskega postopka, vendar je to novost le glede ureditve te tvarine v ZZZD, v Zakonu o delovnih razmerjih je taka ureditev že ves čas v veljavi, čeprav z delno drugačnimi roki, zato bo ta določba uporabljiva šele po uskladitvi republiške zakonodaje.

IV.

V poglavju o prenehanju delovnega razmerja so spremembe oziroma dopolnitve o štirih členih od devetih. V 167. členu so dodani še trije novi razlogi, po katerih delavcu preneha delovno razmerje, in sicer:

- če je sklenil delovno razmerje v nasprotju z določili zakona oziroma samoupravnega splošnega akta;
- če na poskusnem delu ne doseže ustreznih rezultatov dela;
- če ni prihajal na delo zaporedoma sedem delovnih dni, pa o razlogih ni obvestil OZD.

Člen 168 je zaostren glede obveznosti delavskega sveta, da mora sprejeti (do sedaj: delavci lahko odločijo, da preneha delovno razmerje...) odločitev o prenehanju delovnega razmerja delavcem, kateri so s svojim neodgovornim odnosom povzročili, da je temeljna organizacija zašla v ekonomske težave.

Tako določba 167. člena kot 168. člena nista direktno uporabljivi.

Zelo pa so v ZZZD zaostreni pogoji glede upokojevanja delavcev.

Nova 3. točka 172. člena se glasi: Delavcu preneha delovno razmerje

SPREMEMBE ZAKONA O ZDRUŽENEM DELU IN ODLOČANJE V DELOVNIH ORGANIZACIJAH

Krepitev vloge delavskih svetov

Spremembe Zakona o združenem delu, ki so pričele veljati z začetkom letošnjega leta, predvsem racionalizirajo ureditev združenega dela, ne predstavljajo pa večjega preobrata v praksi, saj je bilo mogoče ZZZD spremeniti le do meja, ki jih določa obstoječa Ustava. Ker pa vemo, da je naša ustava prav neverjetno podrobna v svojih številnih določilih in izboljšavah (amandmajih), pa je razumljivo, da je bil manevrski prostor za možne spremembe zelo majhen.

Uveljavitev novele ZZZD v prakso prinaša poleg racionalizacij tudi številne probleme, saj se ob tem pojavlja vrsta vprašanj, ki sama po sebi marsikomu niso povsem jasna: katere določbe novele se lahko takoj neposredno uporablja; kako uskladiti samoupravne splošne akte z novelo itd. Če k temu dodamo še znano zapletenost ter prepogosto nejasnost in natančnost naših (jugoslovanskih) določil, je povsem razumljivo, da je bila tudi ponovitev enodnevnega seminarja »Novost v delu delavskega sveta«, ki ga je v začetku aprila organiziral DU Boris Kidrič, množično obiskana. O spremembah pri odločanju ter predvsem o spremenjenih pristojnih delavskih svetov je udeležencem govoril dipl. pravnik Franc Mazi.

Delavci lahko svoje odločitve sprejemamo na dva načina — bodisi z **osebnim izjavljanjem** (na referendumu, na zboru delavcev, s pisnimi izjavami in drugimi oblikami osebnega izjavljanja), bodisi **po delegatih** v delavskem svetu in predstavnikih v drugih organih upravljanja. Do leta 1974 so (skoraj), o vsem odločali delavski sveti, s spremembami v letu 1974 pa je velik del tega odločanja prešel na vse delavce (osebno odločanje in takšni ali drugačni obliki). Z leti pa se je izkazalo, da smo prešli iz ene skrajnosti v drugo, ki se ne obnese in prinaša pogosto več škode kot koristi. Z najnovejšimi spremembami je bila ubrana srednja pot — **delavci se osebno izjavljajo le o najvažnejših zadevah**, o vseh ostalih zadevah pa odločajo delavski sveti. S to delno vrnitvijo nazaj (pred leto 1974) se povečuje vloga delavskega sveta TOZD in DO, s tem v zvezi pa se spreminjajo tudi razmerja med delavci, delavskim svetom in drugimi organi.

ZZD tudi odloča te najpomembnejše zadeve, o katerih se bomo še naprej osebno izjavljali. Z referendumom se bomo odločali (in je tudi obvezen) o:

- samoupravnem sporazumu o združevanju dela delavcev v TOZD;
- statutu TOZD;
- samoupravnem sporazumu o združitvi v DO in SOZD;
- o statusnih spremembah TOZD;
- o osnovah in merilih za delitev

sredstev za osebne dohodka in za skupno porabo delavcev.

S tem je tudi zmanjšano število vprašanj, o katerih je referendum obligatoren, saj ni več obligativno referendumsko odločanje o statutu DO in SOZD ter osnovah plana TOZD — o teh se bo še naprej odločalo z osebnim izjavljanjem, vendar le na zborih delavcev. O samoupravnem sporazumu o združitvi v poslovno skupnost ter o sklepih, ki se nanašajo na odpoved pravice do povrnitve združenih sredstev, oziroma do nadomestila za gospodarjenje z združenimi sredstvi pa se bodo po novem odločali delavski sveti in ne več vsi delavci z referendumom. DS bo odločal tudi o drugih samoupravnih sporazumih, o katerih delavci ne odločajo z referendumom. Po spremenjenem ZZZD delavci na zborih odločajo le še o **dokončni delitvi dohodka ob zaključnem računu**, o delitvah ob periodičnih obračunih pa bo poslej odločal delavski svet, ki tudi **določa periodični in zaključni obračun**. Pred odločitvijo periodičnega ali zaključnega računa delavci na podlagi poročila poslovnodnega organa ocenjujejo rezultate. Če tega poročila ne sprejmejo ter ocenijo, da je za poslovni rezultat odgovoren poslovnodni organ, pa to pomeni izraz nezaupanja in razlog za njegovo razrešitev.

Pri delu in odločanju delavskih svetov velja omeniti spremembo, ki določa, da sedaj delegat, v delavskem

po samem zakonu: »ko dopolni 40 let zavarovalne dobe (moški) oziroma 35 let zavarovalne dobe (ženska), ali ko dopolni 65 let starosti (moški) oziroma 60 let starosti (ženska) ter najmanj 15 let zavarovalne dobe.«

Tudi drugi in tretji odstavek sta nova ter se glasita:

»Delavka lahko ostane na podlagi zahteve v delovnem razmerju, dokler ne dopolni 40 let zavarovalne dobe ali ne dopolni 65 let starosti in najmanj 15 let zavarovalne dobe.

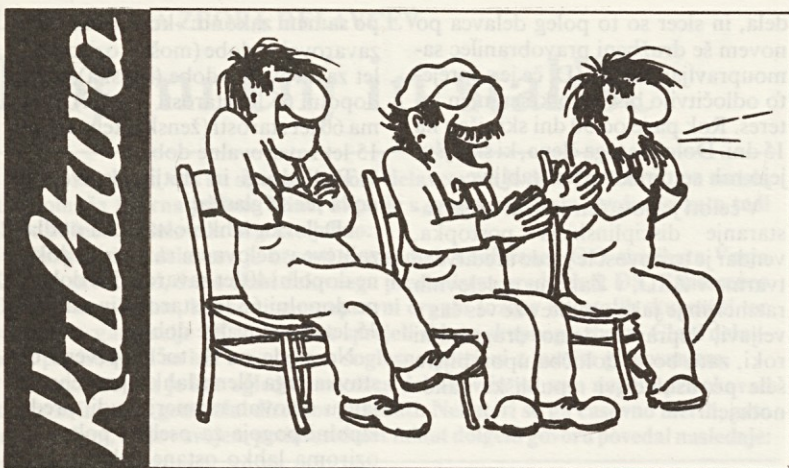
Ne glede na 3. točko prvega odstavka tega člena lahko preneha delavcu delovno razmerje tudi, preden izpolni pogoje za osebno pokojnino oziroma lahko ostane delavec v delovnem razmerju tudi po izpolnitvi pogojev za osebno pokojnino v primerih in pod pogoji, ki jih določa zvezni zakon.«

Gre za najbolj strogo varianto glede upokojevanja, ki le zveznemu zakonu dovoljuje predpisovanje izjem. Ta določba se direktno ne uporablja. Uporabljati se bo začela po izteku 18 mesecev od dneva, ko je stopil v veljavo ZZZD, če ne bo pred tem časom sprejet nov zvezni zakon, ki bo urejal to področje.

Iz navedenega je torej med ostalim razvidno, da se nekatere določbe novele ZZZD uporabljajo direktno. To so določbe, ki jih Zakon o delovnih razmerjih ne ureja. V primeru pa, ko so določbe republiškega zakona o delovnih razmerjih v nasprotju z določili zvezne novele ZZZD, se do uskladitve obeh zakonov uporablja republiški zakon o delovnih razmerjih.

OPOMBA: Številke členov in tem sestavku se ujemajo s številkami členov iz prečiščenega besedila Zakona o združenem delu, ki je bil objavljen v Ur. l. SFRJ, št. 11, dne 10. 2. 1988.

Dubravka Krneta

Občni zbor pihalnega orkestra

V ponedeljek, 11 aprila ob osmih zvečer so člani Sindikalnega pihalnega orkestra imeli svoj občni zbor, na katerem so opravili pregled lastnega dela v preteklem letu in si zastavili tudi načrte za naprej.

Tov, Kričaj (ki na zadovoljstvo vseh še naprej ostaja predsednik izvršilnega odbora) je povedal, da je bila godba kar dolgo časa brez strokovnega vodstva, kar se je pokazalo v upadanju v nekaterih instrumentacijah kot tudi v padanju kvalitete ravni godbe kot celote. Toda odkar so pridobili za dirigenta tov. Stropnika, se je že marsikaj obrnilo na bolje: v orkestru se pojavljajo novi mladi člani, naštevali so nekaj novih partitur, dirigent samostojno poučuje šest novih učencev, tudi povezava z glasbenimi šolami teče. Dve flavtistki sta v Nemčiji zelo dobro zastopali SPO — zasedli sta namreč prvo mesto.

Po poročilih komisij (finančne, gospodarske in disciplinske) je postalo jasno, da orkester pesti problem dotrajanosti instrumentov, saj je njihova amortizacija od devet do dvajset let, tako da je že več kot polovica instrumentov odpisanih. Sklenili so, da bodo nekatere neuporabne instrumente dali v uporabo popravilalcu instrumentov kot povračilo za njegovo delo. Nabavili pa so tudi nekatere nove instrumente: tube, pozavne, trobento, dve flauti, klarinet. Najkrajše je bilo poročilo disciplinske komisije, saj v tem času ni bilo nobenih kršitev discipline, kar nazorno govori o urejenih razmerah v godbi. zadovoljen z rezultati, pričakoval je

namreč več. Toda dobro je, da se je začelo resno delo, da prihajajo mladi ljudje. Največ naporov bodo vložili v tekmovanje pihalnih orkestrrov, kjer bi se radi čim bolj uvrstili. Najti bo treba primerne skladbe (rajši težje kot lažje!), ki jih bodo vadili po sekcijah, medtem ko pri vežbanju tekmovalne skladbe ne bodo pretiravali (prenasičenost je namreč v škodo koncentraciji v pravem trenutku). Zvok orkestra se je na splošno izboljšal, kar se pozna celo na pogrebih, čeprav tam niso v polni zasedbi. Manjka pa jim hornistov, medtem ko bodo baritone okrepili v jeseni s prihodom še štirih novih članov. Vsi si želijo veliko koncertov in gostovanj, radi bi se izkazali tudi zunaj meja. V načrtu pa imajo tudi snemanje kasete, na kateri bodo še neposnete komercialne skladbe slovenskih avtorjev (Tomše). Snemanje bo predvidoma v jeseni. Do takrat se bo treba še kadrovske okrepiti, pomagati pa si bo treba tudi z gosti. V orkestru so zaželeni vsi, ki jim gre za resno delo — in to zaradi ljubezni do glasbe.

Mlajši člani orkestra so predlagali snemanje video kasete (bolj za šalo kot zares, seveda!), vsi pa so se strinjali, da je prava škoda, da tokrat ni bilo tudi glasbene vaje, saj je bila udeležba na občnem zboru res množična.

J. K.

Za ljubitelje zborovskega petja

Prebujajoča se pomlad, polna hrepenenj in upanj, nas je kot ptice pevke zvabila na plan. V mesecu marcu smo se pevci Mešanega pevskega zbora Litostroj kar dvakrat udeležili za nas zelo pomembnih pevskih srečanj.

26. marca smo po petih letih zopet prepevali v Žireh. Sodelovali smo na 7. reviji pevskih zborov SOZD ZPS. Rahel pomladni dež nas je spremljal vso pot, vendar nam ni pokvaril razpoloženja.

Žirovci so nas nadvse prisrčno sprejeli in poskrbeli, da smo se med njimi počutili kot med dobrimi prijatelji. Prišli smo pevci iz Maribora, Krmelja, Slovenskih Konjic, Trbovelj, Ljubljane, bili so seveda tudi pevci iz Žirov. Po uradnem programu, kjer je vsak zbor zapel tri pesmi, je zvenela pesem še dolgo v noč.

Drugo pomembno pevsko srečanje v marcu pa je bil koncert odraslih pevskih zborov občine Šiška. Ker deluje v občini Šiška veliko amaterskih zborov, je moral organizator kulturnih organizacij občine Šiška srečanje razdeliti na dva dela. Litostrojski pevci smo sodelovali v programu drugega dne.

Osnovna šola Valentina Vodnika je bila 31. marca prizorišče osmih pevskih zborov. Nastopili so pevci Mešanega pevskega zbora Avtomontaža, Pevsko društvo Simon Jenko — Lov-

ski zbor iz Medvod, Sindikalni ženski pevski zbor Tekstil, TOZD Tkalcina Vižmarje, Moški pevski zbor ZZZ NOV Karol Pahor, Komorni moški zbor Lek, Moški komorni zbor iz Iške vasi, Moški pevski zbor Integral in Mešani pevski zbor Litostroj. Vsak zbor je zapel tri pesmi. Z veseljem smo lahko ugotovili, da je nekaj zborov prav prijetno presenetilo, saj je bil napredek v kvaliteti razločno slišen. Gostje večera so bili pevci Moškega komornega zbora iz Iške vasi, ki se pripravljajo za republiško tekmovanje pevskih zborov v Mariboru. Čeprav koncert nima tekmovalnega značaja, pa smo pevci ugotovili, da je ves večer vladala prava predtekmovalna napetost, ki je popustila, ko so izzveneli zadnji akordi. Povsem odpravljena pa ni bila niti v družabnem večeru, ki se ni razživel, kot je bilo to običajno v preteklih letih. To verjetno kaže tudi na to, da pojemo iz lastnega zadovoljstva, vendar z veliko mero odgovornosti do lepo zapete pesmi.

Obe srečanji, v Žireh in v Šiški, sta izzveneli v želji, da nam zaostrene gospodarske razmere ne smejo preprečiti našega dela in srečanj, na katerih lahko pokažemo, kaj znamo in zmremo. Želeli smo si srečno in nasvidenje v prihodnjem letu.

Magda Kreft

Osnovno o orglah

Pri nas so marsikje še vedno opazni predsodki, da so orgle izključno cerkveni inštrument in torej kot take nikakor ne sodijo ne v naš čas ne v naš prostor. Da bi te predsodke, ki so predvsem plod nepoučenosti, ovrgli, smo vam pripravili nekaj osnovnih podatkov o orglah, in sicer o orglah na splošno in posebno o orglah v Cankarjevem domu, ki so nam najbolj dostopne.

Orgle pogosto imenujejo »kraljica inštrumentov«, saj so največje in najzaprtejšje glasbilo, kar jih je človekovo mojstrstvo ustvarilo. Za razliko od klavirja, ki gre v vsak prostor, so vsake orgle unikat, zgrajen za določeno dvorano. Pri izdelavi sodelujejo najrazličnejši strokovnjaki: arhitekti, fiziki, akustiki in elektroniki, ki iščejo najboljšo rešitev, da bi v danem prostoru orgle najlepše pele. Ravno lepota tona je tisti končni cilj in obenem osnovni pogoj za umetniško izvajanje na inštrumentu.

Orgle so nastale v Grčiji pred našim štetjem, kot posveten inštrument pa so jih za zabavo uporabljali tudi Rimljani. Znano je, da je bizantinski cesar Konstantin podaril orgle vladarju Pipinu Malemu. Medtem ko so na vzhodu začeli peti v cerkvah brez instrumentalne spremljave, so se orgle na zahodu bogato razvijale in postale takorekoč nepogrešljive. V prejšnjem stoletju pa so začeli vgrajevati orgle tudi v koncertne dvorane, razširila so se gostovanja koncertnih organistov, skladatelji pa so ustvarjali nove koncertne skladbe za orgle. Dandanes po kulturnem svetu (tako na zahodu kot vzhodu) postavljajo orgle v šole (konzervatorije in akademije), poročne dvorane na magistratih in podobno. Otvaritev simpozija, kongresa ali razstave s krajšim orgelskim uvodom ali zaključkom je drugod po svetu že dolgo utečen del kulturnega dogajanja.

Orgle v Cankarjevem domu so naše prve koncertne orgle, postavljene v posvetno, koncertno dvorano. Pomenijo največjo narodovo naložbo v kak instrument in hkrati eno najpomembnejših pridobitev, če jih bomo seveda hoteli in znali uživati kot poslušalci. Ko vstopimo v veliko dvorano Cankarjevega doma, opazimo na desni strani mogočne srebrne piščali raznih velikosti. Vsake orgle imajo piščalje, igralnik ali igralno mizo, prenose od tipk do piščali, mehove in orgelsko omaro. Piščali so velike in majhne, kovinske in lesene, postavljene pokončno ali vodoravno (španske trobente), odprte ali pokrite. Vsaka razlika v materialu, velikosti in obliki daje drugačen ton. Piščali ene barvitosti imenujemo register. Orgle v CD imajo 73 registrov in spadajo med večje orgle v svetu. Po zamisli prof.

Balada o naslonjaču

Ker je čas po svoji navadi tekkel, so tako pretekli tudi mandati nekega direktorja. Direktorja to seveda sploh ni skrbelo. Znal je živeti skladno s časom. Zato mu je uspevalo, da se je še naprej čvrsto držal svojega položaja in svojega naslonjača.

Da mu je to uspevalo, je moral na koncu vsakega mandata kaj obljubiti. Na koncu začetnih mandatov so to bile samo majhne obljube, kasneje pa so te obljube morale biti že nekoliko večje. Seveda so to še vedno bile samo obljube. Saj kakšen direktor bi pa bil, če bi svoje obljube tudi držal?

Mar bi tedaj bi direktor, ki živi v duhu svojega časa?

Na koncu osmega mandata pa se je direktorski naslonjač resno zamajal. Ampak ker je on bil direktor, ki živi v duhu časa, je bila tudi ta ovira za njega malenkost. Ob še večjih naporih (in obljubah) mu je uspelo še naprej obdržati se v tem naslonjaču. A takrat je bilo vsem jasno, da v njem ne bo več dolgo ostal.

In tako je bilo vse do dne, ko se je zgodilo nekaj, po čemer so vsi domneli, da na direktorskem položaju mora priti do spremembe. Star in izrabljen naslonjač ni mogel več držati.

Morali so ga zamenjati z novim.

Milan Aničič
prevedla J. K.

• Besede so najzanesljivejši način, da povemo tisto, česar ne mislimo.

Milan Aničič

Osa pika

Tokrat prejme oso TOZD IVET za neznansko hitrost pri gradnji vrtnarskega veleobjekta. Že vso delovno dobo bo Vikica kmalu odslužila, ne da bi dočakala (namesto sedanjega zasilnega) spodobno zatočišče. (Foto: E. L.)

Huberta Berganta so piščali naših orgel razdeljene po štirih klaviaturah in po pedalni klaviaturi, na katero se igra z nogami. Prva klaviatura ali manual ima nemško, Bachovsko barvitost, druga staro francosko, tretja je kopija orgel stolnice v Piranu, registri četrtega manuala pa dopolnjujejo prve tri. V prvi manual so vključene tudi španske trobente, ki vodoravno kot fanfare štrlijo iz orgelskega ohišja. Povezava med tipkami in piščalmi (ki je zaradi velikih razdalj izredno zapleteno) je pri naših orglah mehanska, kar je najboljša možna povezava. Mehovje je močan elektromotor, ki poganja zračno turbino, ta pa potiska stisnjen zrak v piščali. Tudi orgelska omara ima poleg lepotnega še zvočni pomen, zato je bilo potrebno za njeno konstrukcijo veliko posvetovanja s strokovnjaki. Na igralni mizi so še gumbi, s katerimi vključimo registre, tu je tudi majhen »računalnik«, v njegov spomin lahko spravimo različne kombinacije, ki jih potrebuje umetnik med igranjem. Pred vsakim nastopom jih uglašuje, pa tudi sicer vzdržuje Jože Kočar. Ta inštrument je izdelala zahodnoberlinska tovarna Schuke, stal pa je 1.200.000 DM.

Kot Cankarjev dom v celoti so bile tudi orgle postavljene iz sredstev vseh delovnih ljudi, zato so tudi namenjene vsem. Orgelski koncert ni nekaj širšemu občinstvu nedostopnega, o čemer se boste sami zlahka prepričali. V letošnjem letu bo več koncertov, ki jih bodo izvajali na orgle organisti iz Milana, Hamburga, Krakova, Budimpešte, Prage, od domačih pa seveda Hubert Bergant. O vsem boste sproti izvedeli iz Kulturnega kašipota.

J. K.

Zajahaj domišljijo

Zajahaj domišljijo, popeljala te bo v kraljestvo sanj. v čudežno deležo! Razkazala ti bo hišo nešteti strahov in razpuščeni grad kralja Matjaža! Zanelila bo ognje strašnih demonov in strela bo razklala najtršo skalo, spoznal boš zapuščenega starca in prevzela te bo njegova dobrota.

Poslušal boš petje rajske ptice in okusil najslajše melone pravljicega vrta.

Daj, zajahaj domišljijo, le tako boš ušel iz tega sveta, čeprav le za trenutek.

Nihče ne bo vprašal kam, mogoče porečejo le, kaj ti je, a ti se ne boš bal skozi začarani gozd, ne boš zbežal pred sedemglavim zmajem. Brez strahu boš pokukal v neskončno brezno,

z lahkoto boš objel nebesni svod in ozrl se boš na pisano mavrico, zgrabil za vrat velikana in iz kamna iztisnil vodo!

Daj, zajahaj domišljijo, vprezi fantazijo, ponesla te bo, kamor hočeš. Daj, le stori to — srečen boš.

Dušan Špavčič

Nedokončana zgodba

V tem trenutku že imamo dva človeka. Iz neznanih razlogov se pripravljata pričeti razgovor. Za začetek te zgodbe je to dovolj.

Prvi: Veš, meni sploh ni jasno, zakaj jaz zdaj, tukaj in tako začenjam pogovor s tabo.

Drugi: Čudno, tudi meni ni jasno, zakaj jaz ob vsem tem pristajam, da sodelujem v tem pogovoru.

Prvi: Jaz nisem niti razpoložen za nekašen pogovor.

Drugi: Jaz tudi ne. No, pa vendarle se pogovarjajva.

Prvi: Da. Občutek imam, kot bi mi nekdo polagal besede na usta in me enostavno naganjal, da jih izgovarjam.

Drugi: Jaz tudi. Vtis imam, da teh besed ne izgovarjam jaz, kot da nekdo drug govori iz mene.

Prvi: Potem to lahko pomeni le eno — midva sva se znašla v neki zgodbi.

Drugi: Kako to misliš »znašla v neki zgodbi«?

Prvi: Enostavno, nekdo skuša napisati nekašno zgodbo in mu zmanjkujeta inspiracija, midva pa sva se slučajno znašla tukaj.

Drugi: Da. Izgleda, da je res tako. Ampak ali vidiš, kakšne besede naju sili, da izgovarjava? Mar ni mogel najti nič pametnejšega?

Prvi: No, ko sva že tukaj, nama ne preostaja nič drugega, kot da slediva zgodbi in se podrejava zakonitostim. Navsezadnje je to tudi dolžnost junakov vsake zgodbe.

Drugi: Smešno. Nikoli v življenju nisem niti pomislil, da bom junak neke zgodbe.

Prvi: Jaz tudi ne. Mislim pa sem tudi, da je to veliko bolj romantično. Kakor vem, so junaki vseh zgodb vsaj po nečem izjemni. Kaj pa midva? Midva sva čisto navadna človeka.

Drugi: Morda pa sva ravno zaradi tega junaka te zgodbe.

Prvi: Mogoče! Tako je to, ko si junak neke zgodbe. Nimaš pravice niti vedeti, zakaj si sploh junak, kaj šele, zakaj si junak ravno te zgodbe.

Drugi: Zanima me samo, kako bo ta, ki piše tako nesmiselno zgodbo, to zgodbo uspel tudi končati.

Prvi: Vidiš, včasih niti ni slabo biti v zgodbi samo junak. Vse ti je dano, z ničemer se ti ni treba obremenjevati. Kako bi šele bilo, ko bi moral jaz, na primer, dokončati tako nesmiselno zgodbo. Koliko časa in truda bi moral vložiti v to! Tako pa si samo junak in briga te...

Drugi: Resnično. Samo predstavljam si lahko, koliko se bo ta, ki to piše, še namučil, da bo našel pravi konec. Ne bi bil rad na njegovem mestu.

Zdaj bi po pričakovanju junakov in verjetno tudi bralcev moral slediti še konec te zgodbe. Ampak ker tudi sam avtor sploh nima pojma, kako bi jo končal, prepušča to bralcu. Naj jo dokonča kakorkoli hoče. Avtorju preostaja samo to, da cenjenemu bralcu želi veliko uspeha.

M. A.

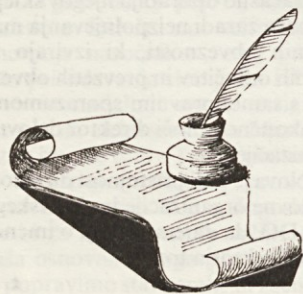
Sead Sijamhodžić

NI TEŽKO

Ni težko raniti poeta, saj se le z besedami brani, ti pa imaš vso zalogo solz in še lepota na tvoji je strani.

To, kar je zate napaka, je vrlina pesniškega roda, jaz prejel sem kelih poln ljubezni, ti pa v njem bila si voda.

Prevedla Jana Kolarič

Pomočnik generalnega direktorja za organizacijo, informatiko, plan in analize

Franc Sušnik:

Boljši rezultati so v naših rokah

Pomanjkanje strokovnih kadrov je ena izmed težav Litostroja, ki jo je potrebno rešiti. Kot pa je znano, je smer gibanja strokovnjakov povsem nasprotna od želene: v velikem številu zapuščajo našo delovno organizacijo, tako da je naša kadrovska struktura v zadnjem času povsem v nasprotju z željami in potrebami — vse slabša. Pridobivanje novih strokovnih kadrov je precej težka naloga, saj Litostroj v tem času ne uživa ugleda podjetja, v katerega bi se vključevali dobri strokovnjaki.

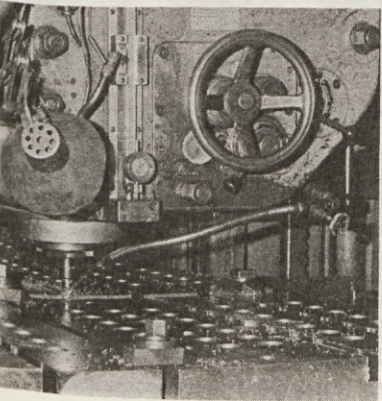
Eden redkih, pravzaprav edini, ki se je odločil za ta korak, je dipl. ing. Franc Sušnik, ki je sredi marca letos prevzel dela in naloge pomočnika generalnega direktorja za področje plana, analiz, organizacijo in informatiko. Kaj ga je privedlo in vzpodbudilo k takšni odločitvi, kakšen je njegov okvirni program dela ter kako vidi Litostroj in naše perspektive, pojasnjuje v objavljenem razgovoru. **Kaj vas je pripeljalo do odločitve, da se zaposlite v Litostroju?**

V delovni organizaciji TZ Litostroj sem se zaposlil 16. marca 1988. Vse dosedanje delovno dobo sem bil v SAVI Kranj in sozdu SAVA.

Fakulteto za naravoslovje in tehnologijo — Kemijska tehnologija sem zaključil v letu 1966 in se zaposlil v SAVI Kranj kot tehnolog. Do leta 1975 sem opravljal različna dela s področja tehnologije, vodenja proizvodnje, organizacije in marketinga, bil sem na 6-mesečnem študiju organizacije v Haagu na Nizozemskem. V letu 1975 sem se zaposlil v sozdu SAVI kot strokovni sodelavec. Do letošnjega leta sem aktivno sodeloval pri različnih sanacijah in vodenju projektov v članicah sozda SAVA (Ruma, Vulkan, Niš, SAVI Kranj — Gumarna Ptuj). Zaradi objektivnih razlogov sozda SAVA kot medrepubliška grupacija vse bolj izgublja na pomenu, zato sem se odločil za spremembo. Po razgovorih z generalnim direktorjem Litostroja tovarišem Jožetom Šlandrom sem se odločil, da se prijavim na delovno mesto pomočnika direktorja za plan, analize, organizacijo in informatiko.

Čeprav ste v Litostroju šele kratek čas, ste si o njem prav gotovo že ustvarili svoje mnenje. Kako ocenjujete Litostroj?

Kratek je čas za celovito lastno oceno delovne organizacije. Prepričan sem, da ima perspektive, prepričan, da ima dovolj skritega neizkoriščenega kadra. Mislim, da je tehnični nivo sorazmerno visok, vendar potrebuje naša delovna organizacija temeljite, hitre in zelo konkretne akcije. Predsanacijski program in plan za leto 1988 sta solidni osnovi za prebroditev krize v letu 1988. Moramo uspeti, veliko si obetam od nove organiziranosti, ki mora biti proizvodno usmerjena. Po mojem mnenju imamo visok tehnični nivo; naše zmogljivosti so slabo izkoriščane, saj imamo še dovolj notranjih rezerv. Inovacije, agresivnost na trgu, spremljanje cen z inflaci-

jo, vse to lahko izboljša poslovanje že v letošnjem letu. Največ lahko trenutno pričakujemo od spremenjenega načina nagrajevanja, ki se približuje sistemu nagrajevanja po rezultatih dela, vendar je potrebno sistem še dodelati, predvsem pa zagotoviti natančne podatke. Vsem nam so poznani zaostreni pogoji gospodarjenja in neurejene razmere v Jugoslaviji, ki bistveno vplivajo na slabše rezultate, vendar nam ne preostaja drugega, kot da se tem razmeram skušamo prilagoditi.

Kakšen je program dela sektorja za organizacijo, informatiko, plan in analize?

Analizirali smo trenutno stanje v našem sektorju, kakšen nivo informatike lahko nudimo, kako smo organizirani in kakšne podatke in analize lahko posredujemo. Lahko rečem, da nas čaka še veliko dela. Čakamo osnovni predlog nove organizacije Litostroja, skušamo se primerno organizirati v našem Računskem centru, želimo optimalno izkoristiti računalnik, zadržati kadre in postaviti takšen informacijski sistem, ki bo celovito vgrajen v poslovni sistem delovne organizacije. Predvsem s pomočjo vseh tozdov in sektorjev bomo analizirali poslovanje naše delovne organizacije v prejem trimesečju in na osnovi tega pripravili podroben akcijski program za drugo četrtletje, da bi v prvem polletju dosegli rezultate v skladu z gospodarskim načrtom za leto 1988. Naš sektor bo vodil in organiziral vse naloge za temeljito pripravo gospodarskega načrta za leto 1989.

Kaj bi po vašem mnenju morale najprej spremeniti v Litostroju?

Čim prej spremeniti organizacijo. Vso proizvodnjo organizirati v 4 ali 5 proizvodnih tozdov, ki morajo biti proizvodno organizirani, to pomeni: od planiranja, proizvodnje, tehnologije, konstrukcije, ugotavljanja kakovosti, prodaje. Na nivoju delovne organizacije postaviti ustrezne strokovne službe skupnega pomena za vso delovno organizacijo. Celovito izboljšati informatiko in ustanoviti marketinsko razvojno skupino, ki bo pridobivala nova tržišča za nove kvalitetne izdelke, ki jih Litostroj lahko izdela. Z izboljšanim nagrajevanjem zadržati obstoječe strokovne kadre. Najvažnejše pa je pravilno postavljanje nalog in ciljev, dosledno izvrševanje nalog in kontrola izvrševanja.

Kakšna je po vašem mnenju perspektiva Litostroja?

Imamo predsanacijski program, imamo realen ambiciozen gospodarski načrt za leto 1988. Čim hitreje moramo urediti nagrajevanje v skladu s predlogom in se primerno organizirati. Potrebujemo samo delo, brez apatičnosti. Vse to lahko zagotovimo sami. Potrebna nam je pomoč širše družbe, vendar mora širša družba zaznati naš preobrat. Boljši rezultati so v naših rokah, s tem pa tudi boljši osebni dohodek.

(Pripravlil t. š.)

Nova naročila in poslovanje v prvem četrtletju

Do konca marca letos smo uspeli v podjetju pridobiti skupaj 20763 ton naročil eksterne realizacije. Največ naročil smo pridobili za domači trg in na zalogo (68 odstotkov oziroma 14115 ton). Sledi klirinški trg (25 odstotkov oziroma 5089 ton), najmanj naročil — le 7 odstotkov oziroma 1559 ton pa smo pridobili za konvertibilni trg.

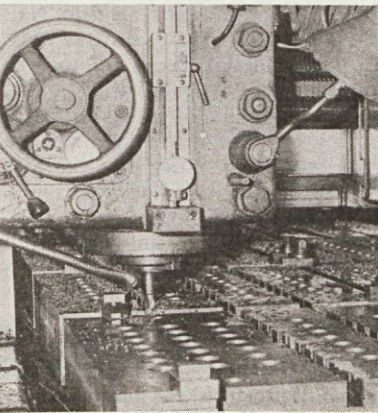
V naslednjih mesecih pričakujemo podpis pogodbe za šest Francisovih turbin za HE Bekme v Iraku v vrednosti približno 60 milijonov ameriških dolarjev, treh cevni turbin za HE Đurdevac na reki Dravi v vrednosti ca. 32 milijard din in črpalno opremo za Irak — črpalna postaja Azira v vrednosti približno 10 milijonov ameriških dolarjev.

Za leto 1988, za katerega plan predvideva 18240 ton realizacije, imamo že preko 95 odstotkov naročil. Glede na to, da imamo precej ponudb še v fazi dogovarjanja oziroma opcij, pa načrtujemo, da bo kmalu pokrite z naročili stoddotno. Naš cilj je, da iz teh naročil iztržimo 144 milijard dinarjev, kar pomeni, da moramo mesečno izgotoviti opremo v vrednosti preko 12 milijard dinarjev. Za doseg tega cilja bo potrebno veliko zavzetega dela, ustrežnejša organizacija in pravilno nagrajevanje dela in nalog, ki so ključnega pomena za Litostroj. (Primer gonilnika za HE Stratos.)

Iz navedenih podatkov je razvidno, da imamo z izjemo pri cementarnah za tekoče leto 1988 naročil dovolj.

Drugače je za leto 1989, za katero imamo naročil le 3800 ton, z naročili na zalogo viličarjev pa skupaj 8300 ton, kar pomeni približno 40 odstotkov predvidenega plana v letu 1989.

Zaenkrat ni bojazni, le za naročila s področja turbin, pri ostalih vrstah proizvodov pa bo potrebno vložiti še veliko truda, da bomo naročila pridobili pravočasno. Proizvodnja odnosno količine naročil s področja preoblikovalne opreme, reduktorjev

in nuklearnih črpalk pa so v preveliki meri odvisna od naročil iz Sovjetske zveze, kamor si prizadevamo izvažati tudi viličarje.

V sedanjem času energetske krize bi morala biti prva perspektivna naloga Litostroja iti v razvoj, tipizacijo in proizvodnjo malih hidroelektrarn. Samo v Sloveniji je primernih lokacij za tovrstne elektrarne približno 20000 v Jugoslaviji pa celo preko 60000. Investitor za tovrstne elektrarne bi moral biti država, republike ali pa vodno oziroma energetska gospodarstvo. V ZDA so na primer začeli intenzivno graditi male elektrarne po letu 1984 in danes le-te proizvajajo moč 10 velikih jedrskih elektrarn.

Iz navedene tabele je razvidno, da planiramo v letošnjem letu 145,18 milijard dinarjev finančne realizacije. To pomeni, da bi morali mesečno realizirati 12 milijard, oziroma v četrtletju 36 milijard dinarjev, kar je glavni cilj kratkoročne sanacije Litostroja.

Tega cilja v prvem četrtletju nismo uspeli doseči, ker smo realizirali le 21 odstotkov (3815 ton) predvidene letne količinske realizacije, oziroma 20 odstotkov (28,9 milijarde) predvidene letne finančne realizacije. Največje težave so nam v tem času povzročale nepravčasne dobave domačih in uvoženih repromaterialov, saj brez njih ne moremo dokončati nekaterih naših proizvodov.

Jože Kersnik

Pokritost z naročili po posameznih vrstah proizvodov (v tonah)

Vrsta proizvoda	Vrsta trga				Plan 1988
	konv. trg	klir. trg	dom. trg	skupaj	
Turbine	840	106	2995	3941	2500
MHE	49	—	175	224	240
Črpalke	41	127	389	557	680
Žerjavi	85	371	482	938	1200
Reduktorji	—	1175	60	1235	1540
Cementarne	—	—	49	49	230
Dizelski motorji	324	40	208	572	530
Strojni deli	20	—	87	107	140
Skupaj osn. proizvodi	1359	1819	4445	7623	7060
TVN	122	—	6804	6926	3000
PPO	78	3270	1718	5066	4800
Skupaj final. proizvodi	1559	5089	12967	19615	14860
Ulitki	—	—	1148	1148	3380
VSE SKUPAJ	1559	5089	14115	20763	18240

Poslovanje v prvem četrtletju 1988

Vrsta proizvoda	Količina v tonah			Faktur. realizacija v 000 din		
	planirano 1988	doseženo I.—III. 1988	indeks 3 : 2	planirano 1988	doseženo I.—III. 1988	indeks 6 : 5
1	2	3	4	5	6	7
Turbine	2500	491	19	29.087.865	6.561.383	23
MHE	2400	17	6	1.586.368	132.000	8
Črpalke	680	164	24	12.583.663	892.095	7
Žerjavi	1200	305	25	4.429.818	1.267.631	29
Reduktorji	1540	319	20	15.906.242	3.436.909	22
Cementarne	230	39	15	1.533.536	1.057.999	69
Dizelski motorji	530	78	15	8.048.019	2.035.173	25
Strojni deli	140	75	51	2.250.184	564.720	25
Skupaj osn. proizvodi	7060	1488	21	75.445.695	15.947.910	21
TVN	3000	567	19	17.698.320	3.308.403	19
PPD	4800	1221	25	33.098.880	5.751.031	17
Skupaj finalni proizvodi	14.860	3276	22	126.242.895	25.007.344	20
Ulitki	3380	599	17	16.116.000	3.222.393	20
PTS - 000 NU	120.000 NU	27.600 NU	23	2.200.000	558.713	25
IVET - 000 NU	20.000 NU	1.500 NU	8	623.000	161.188	26
VSE SKUPAJ	18.240	3875	21	145.181.895	28.949.638	20

OBISK DVEH ELEKTRARN: HE MOSTAR IN HE DJALE

1400 km dolga pot

Zamisel o reportaži z naših gradbišč oziroma o obisku naših monterjev na elektrarnah se nam je porodila že lansko leto. Namera pa se je zaradi različnih vzrokov izjalovila, res pa je tudi, da je bil načrt tudi bolj obsežno zastavljen. Zdaj pa se nam je želja končno le uresničila. V uredništvu in na uredniškem odboru smo se dogovorili, da obiščemo dve elektrarni — HE Mostar, ki je tik pred zaključkom, in HE Djale, kjer so gradbena in montanžna dela še v polnem teku. Srečno naključje je tudi, da sta obe gradbišči vsaj z našega stališča dokaj blizu, zato je bil načrt uresničljiv.

Ne nazadnje pa bo ta zapis najbrž tudi majhna osvežitev ob težkih člankih, ki smo jih v zadnjem času namenjali sanacijskim in drugim programom ter ostalim problemom v tovarni.

Ko takole pomislim, je resnično čisto drugače pisati o montaži, če jo vsaj količjak doživiš, če veš, kje se to dogaja in kdo so ljudje, ki tam delajo, kot pa če vidiš ogromne dele turbin v tovarni in morda še tisti trenutek, ko zapuščajo tovarno na velikih kamionih. Tega, da si delavec Litostroja, se zaveš šele na gradbišču in kasneje, ko se pelješ mimo elektrarn, v katerih se že vrtijo naše turbine.

Malo je manjkalo, da bi se naša reportaža začela in končala v Ljubljani. Kot občasni sofer na dolge proge sem se namreč v tozdu lvet dogovorila, da mi dajo na razpolago golfa, ker sem temu avtu po udobju in ostalih značilnostih najbolj zaupala, čeprav so mi v tozdu Montaža ljubeznivo ponudili čisto novo katrco. Ko pa sem pripeljala do mesta, se mi je zazdelo, da z avtom ne bo vse v redu. Ko sem se vrnila, se mi je tovariš Skok najprej na široko zasmejal, nato pa priznal, da sem imela prav. Zanič je bil namreč amortizer (blažilec) in sedaj sem imela možnost izbrati novo katrco. Pa še kako sem je bila vesela. Mirne duše lahko rečem, da je celo pot odlično služila svojemu namenu.

V dokaz, da je katrca zares dobro šla, so me že malo za Karlovskim mostom ustavili miličniki — češ, da sem peljala prehitro. Najraje bi zahtevala še dve potrdili (ob kazenskem listku), enega, da bi dokazala možu, da znam tudi hitro peljati, in enega za svojega šefa, da bi videl, kako hitro se lahko porabijo dnevnice — pa sem si še pravi čas premislila. Potem pa je bilo tako: do Zagreba me je pokonci držala le misel, da ko končno tudi tu enkrat zgrajena avtomobilska cesta, od Zagreba do Okunčanov sem uživala ob pritiskanju na plin, ker je katrca z lahkoto zmogla 140 km/h, od tam naprej proti Banja Luki ki pa me je le skrbelo, če nisva kje skrenila s prave ceste. Tista krasna vijoličasta cesta na zemljevidu se je namreč izkazala za pravo vaško pot, polno pešcev, šolarjev, vprežno in pasoč se živine, traktorjev, prastarih avtobusov in nepregledne množice kamionov in kamiončkov. Resno sem se spraševala, kako za vraga so ljudje našli »olimpijska pobočja«¹ Jahorine in Bjelašnice. Od Banjaluke do Jajca teče cesta po lepem kanjonu Vrbasa, vendar je bila tudi tu cesta ozka in vijugasta. Pogled na Jajce me je najprej razveselil, kasneje pa mi je panorama dosti manj všeč, ker jo kazi večja tovarna, ki s svojim dimom onesnažuje celo okolico ter povzroča odmiranje celega gozdnega kompleksa ob Vrbasu. Tudi Jajce ni bilo preveč gostoljubno s svojimi zaprtimi čevapčarnicami in restavracijami. Dokaj dobro založene trgovine pa tudi ne morejo doseči svojega namena pri lačnih in žejnih obiskovalcih. Izgleda, da se tam turistična sezona še ni začela zares.

Od tod naprej je bila tudi cesta skozi Bugojno in Vakuf lepša, naselja in mesta pa veliko bolj urejena kot prej. Zares lepa pa je okolica postala na prelazu Manjen nad Prozorom in v kanjonu Neretve, ki sem si jo lahko zaradi dobre ceste pošteno ogledala.

S ceste je dobro viden znameniti most, ki ga je dal med vojno porušiti tovariš Tito, za Litostrojačane posebno zanimive pa so tudi hidroelektrarne, ki že stojijo na Neretvi. Najprej sva se s sodeljci peljala mimo Rame, nato mimo Jablanice, pa še Grabovice in Salakovca. Praviloma naju je na vsako elektrarno najprej opozorila tabla, ki je označevala prepoved fotografiranja, kmalu za tem pa se je že

videla elektrarna. Moram reči, da človeka prav zasrbijo prsti, ko zagleda tak znak, tako da si takrat še bolj zaželi nekaj poslikati. Kljub temu sva se držala pravil in se pri tem glasno jezila nad neuvidevnostjo do novinarjev, ki želijo opraviti svoje delo. Najbrž sva naredila prav, saj sva se v HE Mostar kljub dovoljenju za fotografiranje pošteno otepal varnostnikov, ki so naju videli s fotografskim aparatom v roki. Že v Ljubljani so naju opozorili, da je elektrarna skoraj v samem mestu in da se morava na vsak način priprejeti v mesto mimo gradbišča. Tako je tudi bilo. Tik pred vhodom v mesto je postavljena tabla HE Mostar.

Ko sva pripeljala na gradbišče, naju je že od daleč zagledal naš monter Pajo in takoj pohitel po namestniku vodje litostrojkega gradbišča Meha Rekanoviča. Meho je bil namreč v času odsotnosti vodje Janeza Groznika »glavni«² in naju je tudi zelo gostoljubno sprejel.

Tega dne sva si elektrarno, ki je tik pred zaključkom, ogledala le od daleč. Bleščeča bela zgradba je prav izstopala od modro zelene vode Neretve in bo s svojo lepoto gotovo v ponos Mostarčanom.

V znamenito turistično mesto Mostar smo se pripeljali že v mraku. Človek bi mislil, da bo vsaj sedaj v Mostarju lahko dobili prenočišče, saj se sezona še ni prav začela, vendar sva se krepko uštelja saj sva popolnoma pozabila na čudež, ki se dogaja v tej okolici. 40 km od Mostarja je namreč Medjugorje, kjer se določenim izbrancem prikazuje Marija, na podobno doživetje pa upa še cela množica ljudi, ki s celega sveta trumoma obiskuje ta »sveti kraj«. Seveda je to združeno s posvetnimi stvarmi, kot so spanje oz. prenočevanje. Zato se imava zahvaliti Mehu, da nama je kljub vsemu uspel najti sobo, čeprav v hotelu slabše kategorije. Značilnost tega hotela pa je bila ta, da ga je pred leti zgradil Energoinvest iz Sarajeva za svoje delavce, ki jih je bilo zelo veliko tu na montažah, kasneje pa preuredili v hotel. To je bila pametna investicijska politika, ki se je investitorju že v času montaže močno izplačala, na koncu pa še toliko bolj.

Blišč in beda monterskega življenja

Zvečer smo se vsi trije sprehodili po Mostarju, predvsem po čudovitem starem delu, kjer kraljuje znameniti most, in delno po novem Mostarju, ki je tako prijetno sodobno mesto. To pa je bila tudi priložnost, da sva izvedela kaj več o delu in življenju monterjev, saj se je Meho izkazal ne le za dobrega gostitelja in poznavalca mesta, temveč tudi za simpatičnega sogovornika.

Vsaka montaža pomeni monterjem drugačno doživetje. Če takoj po prvi montaži ne odnehaš, počasi to peride v kri in tako navede in nehote prva preide v drugo, pa tretjo in tako naprej. Z montažami je seveda povezanega tudi nekaj avanturizma in želje po svobodnejšem življenju, kar nikakor ne pomeni tudi želje po lažjem in lažnejšem. Največkrat je tako življenje veliko trše, ni pa enolično. Največkrat montaže enačimo z večjim in boljšim zaslužkom. Dejstvo pa je, da montaža daje le možnost, da lahko človek več dela (nadure) in zato tudi ne more vsega porabiti, ker mu za to

zmanjka časa in energije. Prosti vikendi, kolikor jih je, pa so namenjeni odhodom domov ali dejanskemu počitku.

V največje veselje monterjem, če niso iz Slovenije, pa je, da so kje blizu svojega doma. Na tem gradbišču je bila sreča naklonjena Mehu, ki je sicer iz Sanskega Mosta, in Paju, ki je iz Dragalovcev pri Doboju. Druge pa je lažje drugim.

Od začetka montaže, ki se je v Mostarju začela pred približno štirimi leti, je bilo na gradbišču naših delavcev največ 15. Glede stanovanja so se znašli vsak po svoje. Stanujejo lahko v hotelu ali pri zasebnikih, tovarna pa krije stroške brez računa do višine 15 starih milijonov. Dober teden pred koncem je bilo v Mostarju šest naših monterjev. Po dva skupaj stanujeta pri zasebnikih. Življenje si pač skušajo urediti na čim enostavnejši način in s čim manj stroški. Do pred enim mesecem so imeli tudi svojo kuharico, ki jim je na gradbišču kuhala tople malice, zdaj, ko jih je manj, pa si malico kupujejo in pripravljajo sami. Kaj toplega pojejo šele po službi — okrog sedme ure zvečer.

Življenje na montažah ni prizanesljivo. Na začetku, ko se gradbišče šele ustanavlja, je treba poskrbeti čisto za vse. Od organizacije dela, bivalnih prostorov na gradbišču, prehrane, orodja, stalnega dotoka potrebnega materiala iz tovarne, pa vse do bivanja, pranja hranjenja in tako naprej. Razmere pa so povsod drugačne. Redko se namreč tudi dogaja, da so gradbišča tako blizu mesta, kot je mostarsko, saj se navadno gradijo elektrarne kje v divjini, precej odrezane od naseljenih krajev. Meho je povedal, da mu je bilo najhujše v Martinju, kjer je bil glede vsega popolnoma odrezan od sveta in prepuščen samemu sebi. Zadnja leta je vsaj glede telefonskih povezav nekoliko bolje, včasih pa je tudi to predstavljajo velike težave.

Prav zaradi bližine mesta velja mostarsko gradbišče za enega prijetnejših. Ne glede na vse pa so monterji na vsaki montaži za vsaj dve leti ločeni od svojih družin. Obiski ne morejo odtehtati dni, ki bi jih sicer preživljali s svojimi družinami, zato tudi niso nič posebnega družinski polomi in razveze pa še bolezn, ki si jih v letih dela na planem ali na prepihu in v vlažnih stavbah »prislužijo«³ monterji.

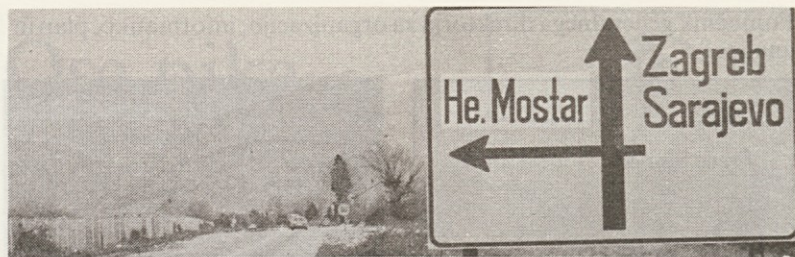
Ob montažah doma ima Meho izkušnje tudi z montaže na Hadithi in še pred tem v Hemrenu v Iraku. Srečeval se je tako z dobrimi kot slabimi platmi človeške narave in si nabral veliko življenjskih izkušenj. Moram reči, da se je kar malo jezil, ko je primerjal pogoje iz začetkov montaž v Iraku s sedanjimi, saj je bilo najbolj hudo prav na začetku. Kljub temu pa je bil tudi z montažo v Mostarju zelo zadovoljen in še prav ponosen na miren tek prvih dveh turbin. Tik pred pogonom je tudi tretja turbina. Ker montaža poteka dobro, se tudi pri tej ne bojijo težav.

Kljub temu, da imajo monterji velik občutek pripadnosti tovarni, morda še večji zaradi oddaljenosti, se pogosto počutijo zapostavljene. Pravijo, da imajo premalo novic o tem, kaj se dogaja v tovarni, pogrešajo razna obvestila, razpise, zapiske in časopise, saj šele iz vsega tega zvedo, kaj je novega »doma«⁴.

Na elektrarni HE Mostar

Naslednjega dne zjutraj se je začelo pravo novinarsko delo. Ob prihodu na gradbišče sva si s Tonetom najprej izposlovala dovoljenje za fotografiranje, zatem pa sva si ogledala elektrarno. Za snežno belim pročeljem zelo lepe stavbe so se v globino spuščale turbine, kjer sta od treh dve čisto tiho tekli, nad njima pa se je dvigala zelo lepa poslovna stavba.

Naše monterje sva našla pri delu, ob zaključku montažnih del na tretji turbini. Z Mehom sva si ogledala najnižje betonske dele stavbe, kjer bo

voda skozi sifon odtekala nazaj v strugo.

Čeprav so zidovi masivni, me je navdajala z nelagodnim občutkom bližina ogromnih količin vode na drugi strani jez, občutkom, ki so se ga izkušeni monterji najbrž že predavnimi časi otresli. Ob teh ogromnih betonskih katakombah se je Meho le na široko zasmejal, češ, to ni nič, kaj bi šele rekla v Hadithi, ko se je nek zidar čisto zares izgubil za nekaj ur.

Tudi pogled na notranost elektrarne je bil impresiven. Skoraj dokončana dvorana, vsa v marmorju, je čisto nalahko drhtela, nad nami pa se je sem ter tja premikal žerjav z litostrojskim napisom. Kljub temu, da bomo imeli tu tri svoje turbine, pa je bil v celi dvorani to tudi edini napis Litostroja, kar je gotovo zelo žalostno. Ko je bila novembra otvoritev elektrarne, so morali prav zato v prvi plan pripeljati žerjav, ki je imel edini naš napis. Torej, litostrojka propaganda, kje si?

Videlo se je, da Meho obvlada svoje delo. Podrobno nama je razlagal delovanje turbine ter vse, kar je potrebno opraviti, da delajo tako kot je treba. Veliko napak je treba odpraviti še na terenu. Večjih težav pri montaži sicer niso imeli, prišlo pa je do precejšnje neprijetnosti ob zagonu druge turbine. Ko so jo zavrteli, je vse steklo normalno, po dveh urah pa se je turbina naenkrat stresla. Vsi so otrpili in pričakovali najhujše. Vzrok je bil v slabo posnetem robu lopate gonilnika, ki je »zaružil«, zato ga je bilo treba dodatno posneti. Glavni uspeh pa je bil, da so napako tako hitro odkrili in jo odstranili že naslednji dan. To je bilo namreč tik pred slovesno otvoritvijo elektrarne.

Zdaj že lahko rečemo, da je montaža ne HE Mostar uspešno zaključena. Dobavili in zmontirali smo tri turbine, od katerih bosta le dve v stalnem pogonu. Tretja bo rezerva, ko bodo potrebni remont ostalih dveh. Investitor — Elektroprivreda BIH je z našim delom in opremo zelo zadovoljna, sicer pa nas družijo mnoge izkušnje na elektrarnah, ki jih je Litostroj že naredil za tega naročnika.

Neretva in njen energetski potencial

Značilnost izkoriščanja Neretve je njen povezan sistem hidroelektrarn,

ki so s svojimi akumulacijski jezovi odvisne ena od druge.

Šele kompletna izgradnja kaskad bo lahko omogočila optimalno izkoriščanje vode Neretve.

V spodnjem toku Neretve so že zgrajene 4 elektrarne, in sicer HE Jablanica, HE Rama, HE Gabrovica in HE Salakovac, ki imajo skupno moč 633 MW in povprečno letno proizvodnjo 2461 GWh električne energije. Tem elektrarnam se zdaj pridružuje še HE Mostar, ki bo še povečala energetsko moč sistema BiH.

Vendar pa Neretva ponuja velike možnosti tudi v svojem zgornjem toku, saj se že pripravljajo raziskovalna in projektantska dela za nove elektrarne. To je projekt »Zgornja Neretva«, ki predvideva izgradnjo štirih elektrarn (HE Ulog, HE Ljubuča, HE Glavatičevo in HE Konjic) skupne moči 352 MW in srednje energije okrog 900 milijonov KWh električne energije.

V spodnjem delu Neretve pa se pripravljata tudi zelo zanimiv projekt, imenovan Mostarsko Blato, ki bo ob vodnogospodarskih in poljedelskih rešitvah posebno pomemben za to področje, po drugi plati pa bo dodal nove energetske učinke celotnemu neretvanskemu potencialu.

Gradnja HE Mostar se je začela v drugi polovici leta 1983 pretežno iz kredita Mednarodne banke za obnovo in razvoj, ki znaša 61 milijonov dolarjev. To pomeni, da so bili tudi za pridobitev dela izredno zahtevni, roki za izdelavo pa nepremakljivi. Zaveznost delavcev delovne organizacije »Hidroelektrarne na Neretvi«, okrog tisoč gradbenikov, dobaviteljev opreme in montažerjev se je bogato obrestovala, saj je bila elektrarna končana celo pred rokom. Prve kilovatne ure električne energije iz tega objekta so stekle 31. oktobra 1987, kot je bilo predvideno, skupaj z drugim agregatom pa je mostarska elektrarna do danes proizvedla že 90 milijonov kilovatnih ur.

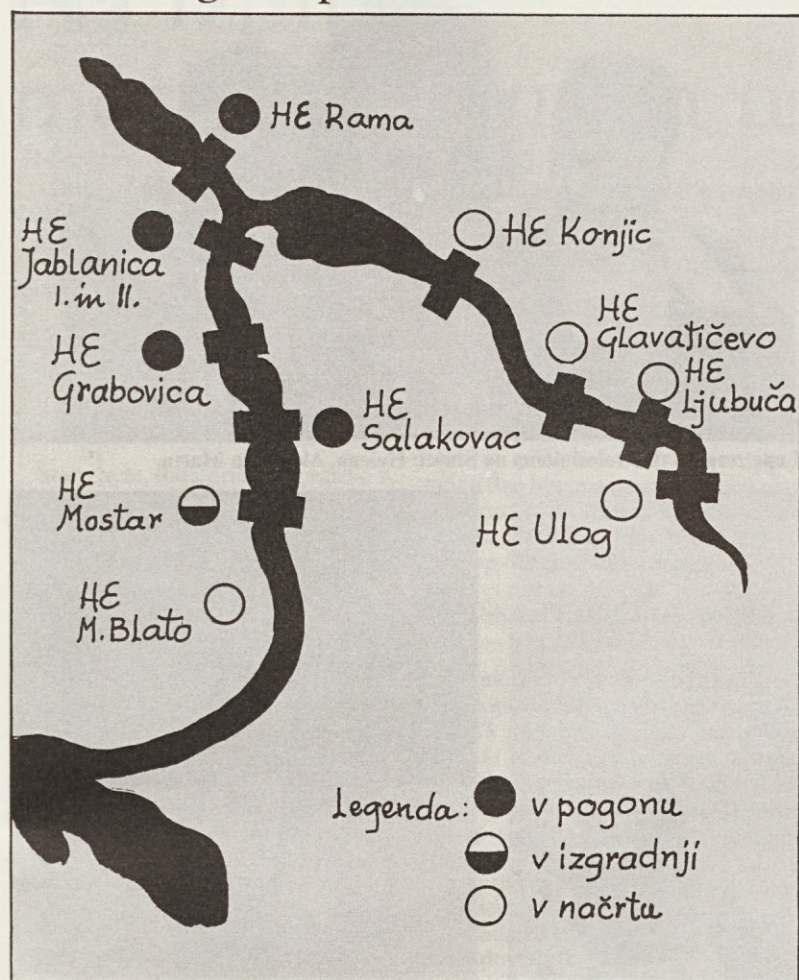
Posebej dragocena pa je ugotovitev, da je hidroelektrarna skoraj popolnoma plod domače gradbene, strojne, hidromehanske in elektro opreme, le dva odstotka je nujne uvožene opreme.

HE Mostar se že po svoji lokaciji in zasnovi zelo lepo vklaplja v razvoj mesta Mostar. Taka rešitev, ki pomeni sožitje velikega energetskega ob-

Tretji gonilnik v HE Mostar, ki se je zavrtel le nekaj dni po tem posnetku.

Hidroenergetski potencial reke Neretve

jekta z mestom, je zelo redka tudi v svetu, zato je tudi tolikšen interes, ki vlada zanj. Ob 11 km dolgem akumulacijskem jezeru bo kmalu stal tudi ogromen reakcijski center Mostarja z bazeni, igrišči in športnimi ter sprehalnimi stezami ter spremljajočimi objekti. V športne namene bo izkorišče no tudi jezero, vse skupaj pa bo dajalo svoj pečat samemu mestu oziroma severnemu vходу vanj.

Po drugi plati pa predstavlja objekt zadnjo stopnico večletnega projekta »Srednja Neretva«, s katerim bo uresničena vizija energetikov, da se od Jablanice do Mostarja v dolžini 45 km izkoristi, vsaka kaplja reke Neretve.

HE Mostar je zasnovana tako, da poleg lastnih energetskih učinkov moči 75 MW letno proizvede do 310 milijonov kilovatnih ur električne energije in omogoča optimalno izkoriščanje moči ter proizvodnih sposobnosti uzvodno postavljene HE Salakovac, s katero predstavlja enkratno hidroenergetsko vozlišče. Z delovanjem in z ustvarjanjem akumulacijskega jezera HE Mostar bo mogoče popolno izkoriščanje zmogljivosti in fleksibilno delo HE Salakovac. Z izgradnjo hidroelektrarn Gabrovica, Salakovac in Mostar pa so uresničeni tudi pogoji za namakanje velikega kompleksa poljedelskih površin, kar bo pripomoglo k hitrejšemu razvoju poljedelstva na področju Mostarja. Hidroelektrarne so pomembne tudi za uravnavanje pretoka Neretve skozi Mostar in nižja področja, kar predstavlja neprecenljive možnosti gospodarskega razvoja v celoti.

Litostroj na Neretvi

V Mostarju so nama povedali, da se je pravzaprav tudi Litostroj rodil na Neretvi oziroma v Jablanici, kjer je zgradil svojo prvo elektrarno. Hkrati je to pomenilo tudi začetek dolgega uspešnega sodelovanja naše delovne organizacije z Elektroprivredo BiH in kasneje z delovno organizacijo »Hidroelektrarne na Neretvi«.

Hidroelektrarna Jablanica je bila grajena v dveh etapah. Prvi agregat se je zavrtil 29. novembra 1954 leta, zadnji pa 19. marca 1958. Za to HE je Litostroj izdelal 6 Francisovih turbin po 25 MW. S ponosom lahko poudarimo, da elektrarna dela brez prekinitev že 34 let.

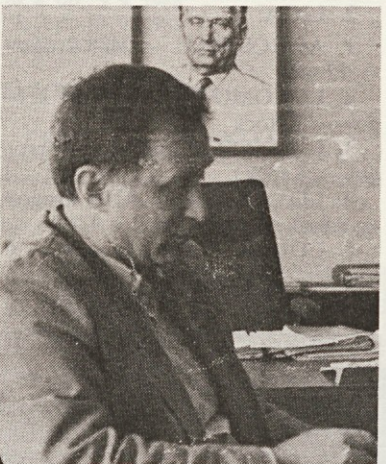
Naslednja je bila HE Rama, ki se je začela graditi v izredno težkih pogojih leta 1964, končana pa je bila v roku — v štirih letih. Jez HE Rama je visok 100 metrov in je bil v času izgradnje po velikosti tretji v Evropi, 2 agregata s Francisovim gonilnikom, moči 81,8 MW pa sta bila prva v jugoslovanskem elektrogospodastvu, ki so ju upravljali daljinsko.

1977 leta se je začel uresničevati projekt »Srednja Neretva«, ki se je začel z izgradnjo HE Gabrovica, in HE Salakovac. Litostroj je dobil delo pri HE Gabrovica in sicer za 2 Kaplanovi turbine, moči po 58,5 MW, za HE Salakovac pa je turbine delala avstrijska firma Andritz. Po besedah investitorja je bil razlog za takšno odločitev sočasno delo na obeh elektrarnah, česar Litostroj v predvidenem času ne bi mogel opraviti. Izkušnje pa so pokazale, da sta bili obe elektrarni sicer narejeni istočasno in v roku, vendar se je delo Litostroja v končni fazi le izkazalo za boljše.

Zdaj, na koncu, je Litostroj izdelal za HE Mostar še tri Kaplanove turbine moči po 22,3 MW.

Kaj meni o našem delu in sodelovanju investitor

Za začetek moram reči da so naju predstavniki investitorja DO »Hidroelektrarne na Neretvi« zelo ljubivo sprejeli. Prvi sogovornik je bil Ismet SALAHOVIĆ, dipl. strojni inženir, vodja službe za elektro in strojna dela.

Tovariš Salahović se je že na začetku izkazal za prijetnega in zgovornega sogovornika. Predstavil nama je energetski potencial reke Neretve, njen pomen za Mostarsko dolino in energetski pomen za republiko in državo. Veliko lepega je povedal tudi o našem sodelovanju ter razvoju in perspektivah za naslednja leta.

»Naše sodelovanje z Litostrojem je že tradicionalno dobro in smo že stari prijatelji. Sodelovanje vse od Jablanice naprej ni bilo prekinjeno. Tako nam je bilo tudi sedaj vsem skupaj v interesu, da delo pri HE Mostar dobi Litostroj. Seveda razlogi niso bili sentimentalne narave, temveč dobre izkušnje, kvalitetno delo, spoštovanje pogodb itd. To je še posebej po-

membno, ker imamo za to elektrarno mednarodni kredit, ki postavlja glede gradnje še poostrene zahteve. Ker je bil to mednarodni razpis, je bila tudi konkurenca med izdelovalci turbinske in seveda ostale opreme huda. Kljub temu pa je bil Litostroj na koncu po osnovnih značilnostih tudi najugodnejši ponudnik. To ni le naša ugotovitev temveč tudi ocena IFC, ki ugotavlja optimalnost ponudbe.

Ko se je delo začelo, se je zelo kmalu izkazalo, da smo se odločili prav. Litostroj se je obnašal korektno, kot pravi poslovni partner. Svojo opremo je dobavljal in montiral v roku, uigranost in sodelovanje ter zavzeto delo vseh na gradbišču pa je tudi omogočilo, da je centrala stekla dva meseca prej. V letih izgradnje smo naleteli na posluh tako vodilnih delavcev v tovarni kot na izredno sodelovanje z ekipo na gradbišču. Delo v kritičnih fazah je bilo opravljeno brez problemov.

Osnovna značilnost našega sodelovanja pa je, da je potekalo delo vse od izdelave dokumentacije najprej in da je vse čas temeljilo na neposrednih osebnih stikih ter na zaupanju, kar je na vsak način najboljša oblika sodelovanja.

Zdaj se druga turbina brez problemov vrti že en mesec. Elektrarna bo obratovala avtomatsko, kmalu pa bodo dokončana vsa drobna dela in okolica. Praktično pa je elektrarna že končana. Na njej je delalo do 1000 ljudi naenkrat in skoraj v celoti samo jugoslovanska podjetja. Na podlagi vseh dobrih izkušenj upam, da bomo dobro sodelovali tudi še v bodoče, saj je pred nami še projekt »Zgornja Neretva« s štirimi hidroelektrarnami. Čeprav imamo projektno dokumentacijo praktično končano, se bo zaradi pomanjkanja denarja nekoliko premaknila in se v okviru Elektroprivrede BiH začasno prenesla na druge pomembnejše bosansko-hercegovaške reke. To pa nikakor ne pomeni, da bodo naši nadaljnji načrti zapostavljeni. In resnično upam, da bomo z Litostrojem še naprej poslovno, prijateljsko in uspešno sodelovali.«

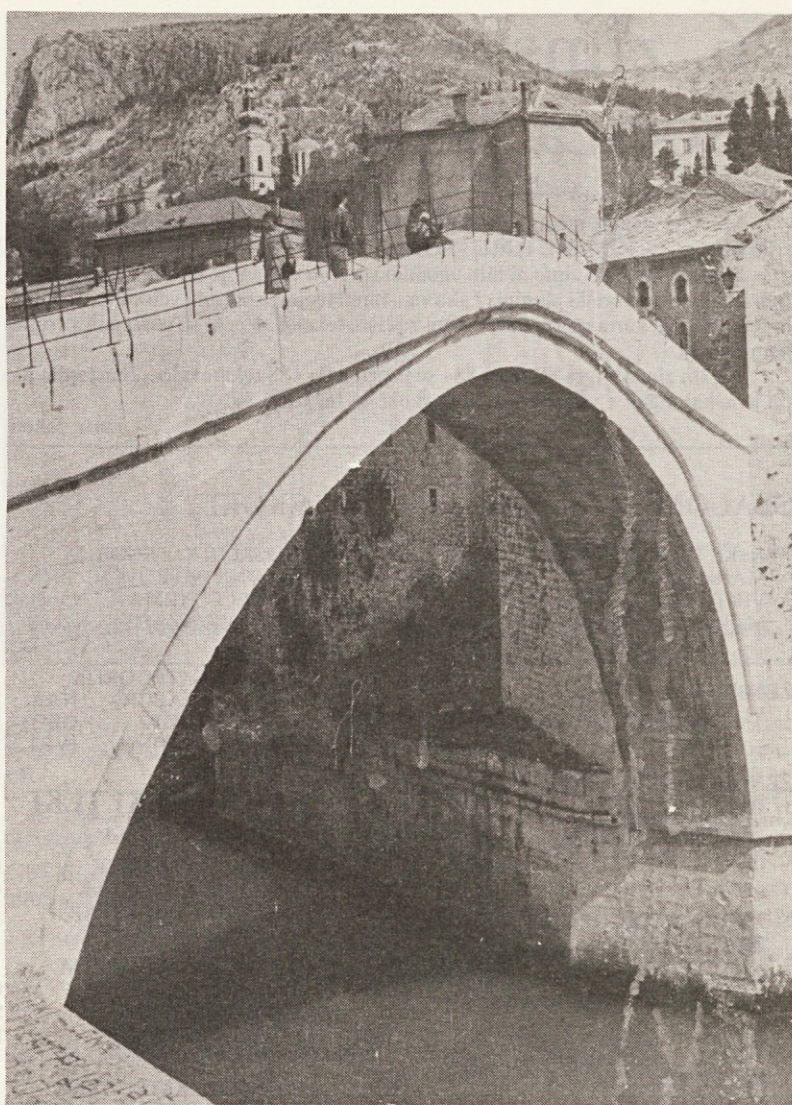

Že na gradbišču smo se prvič srečali z dipl. inž. in vodjem strojnega nadzora Zdenkom DODIGOM, ki pa pri delih na HE Neretva največ sodeluje z Litostrojem in našimi monterji v Mostarju. O njem smo slišali tudi že v Litostroju, ki sta ga s tovarišem Salahovićem večkrat obiskala. Tudi on je povedal nekaj besed o našem sodelovanju:

»Glavnino sodelovanja z Litostrojem sem vodil jaz in lahko rečem, da je bilo dobro. Na začetku je bilo precej težav z vašo projektivo, ki je počasi pripravljala dokumentacijo, nekaj težav je bilo tudi z dobavo materiala. Moram pa reči, da je bilo sodelovanje najboljše in najmanj problematično z montažo — od vodilnih delavcev do monterjev na terenu.

Pogosto smo že omenjali, da je bilo naše sodelovanje z Litostrojem dobro, kar kaže tudi zagon prve in druge turbine ter dokončanje dela pred rokom. Ta uspeh gotovo daje reference vašim poslom tudi na drugih elektrarnah, kot so Djale, Dubrava in Vrhovo, saj gredo izkušnje in izmenjava mnenj med energetiki v Jugoslaviji hitro naokrog.

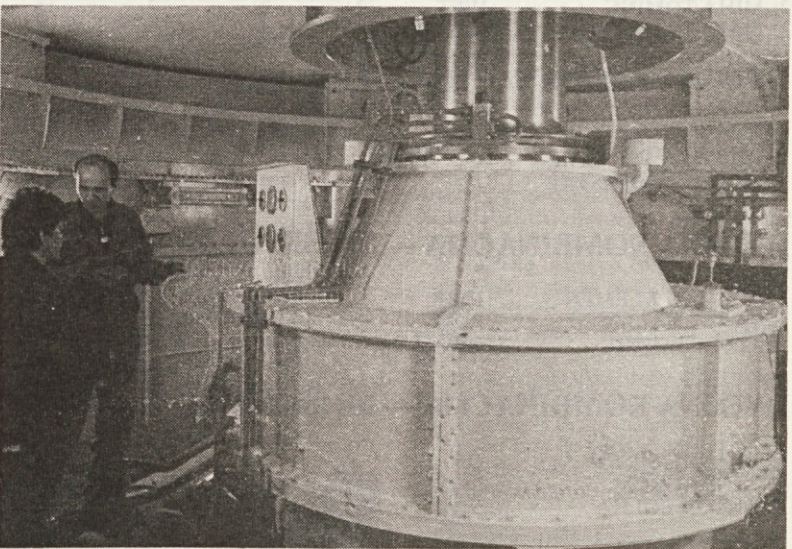
Povedal bom naravnost: omeniti moram zelo dobro sodelovanje z vodjem vaše montaže Janezom Groznikom, z Mehom Rekanovićem, Jožetom Sinkovičem, ki so se resnično izkazali s svojim delom. V tovarni sami pa smo dosti sodelovali s tozdom PZO, s tovarišem Sabolom, to-

Mostar ne bi bil Mostar brez tega mostu.

Ena od galerij v podzemlju.

Meho se z novinarko v turbinskem prostoru pogovarja o problemih montaže.

varišem Kričajem in drugimi. V fazi projektne dokumentacije pa je bila neprecenljiva pomoč tovariša Gregorčiča. Skozi ves čas so naši odnosi prerasli iz poslovnih v prijateljske in to se je gotovo odražalo pri vsem našem delu. Naslednja elektrarna na Neretvi bo HE Konjic in upam, da bomo tudi pri njej uspešno sodelovali. Omeniti moram, da je Litostroj pri sestavljanju difuzorja (podpornega prstana) uporabil novo tehnologijo, ki se je izkazala za uspešnejšo in boljšo. To je novost Litostroja, ki jo že posnemajo tudi pri izgradnji HE Višegrad, čeprav tega dela ni dobil Litostroj.

Enako kot prejšnji sogovornik, je bil tudi tovariš Dodik zelo ljubezniv, pogovor pa je morda stekel nekoliko bolj sproščeno, saj smo se z njimi lahko pogovarjali slovensko, ko je povedal, da je njegova mati Slovenka.

Ob koncu »mojstrske reportaže« pa moramo predstaviti še naše monterje, ki sva jih s Tonetom dopoldne opazovala med delom, »zasliševala« pa med malico in jima tudi na tak način odvzela nekaj dragocenega časa. Ampak to jih ni motilo, da ne bi nasmejani in prijazni odgovarjali na naša vprašanja.

Meha Rekanovića smo že večkrat omenili. Kadar je v Ljubljani, stanuje v samskem domu, doma pa je iz Sanskega Mosta. Za sabo ima 12 let montaž doma in v tujini, česar si na začetku monterske poti niti ni predstavljajal. Je poročen, zato če le more odide med vikendi domov, kjer ga čakajo tudi starši in številne sestre in bratje. Zdaj so že vsi preskrbljeni, kar je tudi njegova zasluga. Ime mu je sicer Mehmedalija, ampak v tovarni ga pod tem (Dalje na 12. strani)

26. zimske igre

»Sorica '88«

Marljivi člani smučarske sekcije so v čudovitem vremenu organizirali na Soriški planini 26. ZIMSKE IGRE »SORICA 88«.

Ker v dolini celo zimo ni bilo ugodnih snežnih razmer je bilo sklenjeno, da se tudi izvedejo na Soriški planini. Tako smo imeli trojni program: veleslalom, skoke in teke. Bilo je kar naporno, predvsem za tiste tekmovalce, ki so nastopali v trojni kombinaciji.

Za 26. zimske igre »Sorica 88« se je prijavilo 188 tekmovalcev, nastopilo pa jih je nekaj manj: v veleslalomu 130, skoki 46 ter tekih 30.

Janez Šmon

SLALOM

ŽENSKÉ III. KATEGORIJA

1. MARIJA OBERSTAR	PROD	45,91
2. VIKTORIJA MIKLAČIČ	PROD	46,97
3. MARIJA ANŽUR	IRRP	57,66

ŽENSKÉ II. KATEGORIJA

1. VLASTA MATEJČIČ	SŠTS	ODSTOP
--------------------	------	--------

ŽENSKÉ I. KATEGORIJA

1. HELENA JAMŠEK	OBD	41,05
2. ALENKA TOŠNJAK	OBD	42,65
3. MARTA GLOBOKAR	PZO	49,01

MOŠKI IV. KATEGORIJA

1. BRANKO SRŠEN	OBD	38,50
2. VLADO JANKOVIČ	PROD	40,82
3. STANE GAŠPIRC	PPO	41,00

MOŠKI III. KATEGORIJA

1. PETER PREZELJ	PPO	36,86
2. STANE GUZELJ	PZO	37,50
3. MARJAN KLEMEN	IRRP	38,51

MOŠKI II. KATEGORIJA

1. VLADO SAZONOV	OBD	37,09
2. BRANE ŠKOFLEK	PUM	38,45
3. JOŽE ROGELJ	SSP	39,05

MOŠKI I. KATEGORIJA

1. VILI MAJDIČ	OB	34,88
2. TONE PIKELJ	ZSE	37,14
3. SIMON JERAJ	PZO	37,50

SKOKI

MOŠKI II. KATEGORIJA

1. TONE PETROVČIČ SŠTS	13,0	13,5	26,5
2. SREČO PIRMAN OBD	12,5	12,5	25,0
3. SLAVKO ZADEL SŠTS	12,5	12,5	25,0

MOŠKI I. KATEGORIJA

1. MATEJ FABČIČ NAB	14,0	13,5	27,5
2. VILI MAJDIČ OBD	14,0	13,5	27,5
3. MIHA TOMINC IVET	13,5	14,0	27,5

SMUČARSKI TEKI

ŽENSKÉ:

1. HELENA JAMŠEK	OB	8:35,79
2. ALENKA TOŠNJAK	OB	9:35,77
3. MARIJA OBERSTAR	PRODAJA	10:43,99

MOŠKI IV. KATEGORIJA

1. BRANE SRŠEN	OB	5:35,26
2. JANEZ GROM	SŠTS	6:28,04
3. OTON BOLHA	IVET	9:13,84

MOŠKI III. KATEGORIJA

1. JANEZ KALAN	PUM	11:04,87
2. MARJAN KLEMEN	IRRP	11:43,38
3. LOJZE RUPNIK	OB	13:09,94

MOŠKI II. KATEGORIJA

1. JOŽE ROGELJ	SSP	10:14,47
2. SREČO PIRMAN	OBD	10:38,41
3. BRANE ŠKOFLEK	PUM	10:56,82

MOŠKI I. KATEGORIJA

1. MARJAN MRK	NAB	12:25,26
2. MIHA TOMINC	IVET	12:41,10
3. VILI MAJDIČ	OBD	16:32,23

TROJNA KOMBINACIJA

MOŠKI II. KATEGORIJA

	SSP	TEK	SKOK	VSL	SKUPNO
1. JOŽE ROGELJ		1	5	2	8
2. BRANE ŠKOFLEK	PUM	3	4	1	8
3. SREČO PIRMAN	OBD	2	2	5	9

MOŠKI I. KATEGORIJA

	OB	TEK	SKOKI	VSL	SKUPAJ
1. VILI MAJDIČ		3	1	1	5
2. MIHA TOMINC	IVET	2	2	2	6
3. MARJAN MRK	NABAVA	1	4	3	8

DVOJNA KOMBINACIJA — ŽENSKÉ

	OB	TEK	VSL	SKUPAJ
1. HELENA JAMŠEK		1	1	2
2. ALENKA TOŠNJAK	OB	2	2	4
3. MARIJA OBERSTAR	TVN	3	1	4

DVOJNA KOMBINACIJA — MOŠKI III. KATEGORIJA

	IRRP	TEK	VSL	SKUPAJ
1. MARJAN KLEMEN		2	1	3
2. JANEZ KALAN	PUM	1	5	6
3. LOJZE RUPNIK	OBDELVA	3	3	6

DVOJNA KOMBINACIJA — MOŠKI IV. KATEGORIJA

	OB	TEK	VSL	SKUPAJ
1. BRANKO SRŠEN		1	1	2
2. JANEZ GROM	SŠTS	2	2	4
3. ANTON BOLHA	IVET	3	3	6

Karlin Dušan iz obdelave sicer ni zmagal, je pa uspešno sodeloval.

VSE EKIPNO — »SORICA 88«

1. OBDELAVA	160 točk
2. PUM	102
3. MONTAŽA	95
4. IRRP	94
5. IVET	92
6. PPO	89
7. PZO	76
8. SSP	75
9. SŠTS	70
10. PRODAJA	66
11. NABAVA	59
12. ZSE	57
13. PFSR	41
14. PTS	39
15. TVN	8

Lepe zmagovalke veleslalomu na Sorici: Helena, Alenka in Marta.

Leti, leti, leti . . . Tone Petrovčič iz SŠTS.

V teku na najdaljši progi je slavil Marjan Mrak iz Nabave. (Foto: B. Francelj)

Novice iz strelskih vrst

Veliko strelcev je bilo izstreljenih od našega zadnjega oglašanja do danes, zato je že skrajni čas, da se pogovorimo o uspešnosti našega dela v tekmovalni sezoni 1987/88.

V jeseni prejšnjega leta smo se še »neogreti« udeležili sindikalnega prvenstva občine Šiška v moški in ženski konkurenci. Zaradi vedno hujše konkurence je naša ekipa zasedla 3. mesto. Lahko pa bi bili tudi prvi ali peti. Razlike v ekipnih seštevkih so bile zares majhne.

Rezultati ekipno moški:

1. SLOGA (vojašnica Šentvid) — 705 krogov
2. RSNZ (miličniki Tacen) — 702 kroga
3. LITOSTROJ 1 — 700 krogov
4. B. AMBROŽ — Medvode — 696 krogov
5. IMP Trata — 682 krogov
6. LITOSTROJ 2 — 647 krogov itd.

Med posamezniki sta se naša dva strelca uvrstila na 2. mesto in 5. mesto (Mrkun — 182 krogov in Presečnik — 178 krogov).

Kakor vsako leto smo tudi letos imeli velike težave s sestavo ženske ekipe. Končno smo le uspeli »postaviti« na strelno črto tudi dve Litostrojčanki. Nevenka Strnad je med posameznicami dosegla odličen rezultat in bila s 172 krogi prva, Andreja Lunar pa je bila tretja v okrnjeni konkurenci.

S sindikalno ekipo smo se udeležili tudi vsakoletnih tekmovanj v počastitev dneva republike in dneva JLA.

V zimskem ligaškem tekmovanju, ki je potekalo od decembra 1987 do konca februarja 1988, smo v devetih kolih sodelovali s tremi ekipami. Vsaka ekipa je štela štiri tekmovalce.

Končne uvrstitve ekip.

1. liga:
 1. BARLE Ambrož — Medvode — 7147 krogov — 10 točk
 2. PROLETER I. Šentvid — 7077 krogov — 8 točk
 3. KEL ENERGETIKA — 6950 krogov — 6 točk
 4. LITOSTROJ — 6975 krogov — 4 točke
 5. TABOR — 69 I. — 6939 krogov — 2 točki
 6. TABOR 69 II. — 6432 krogov — 0 točk
2. LIGA:
 1. AGROSTROJ — 9483 krogov — 12 točk
 2. LOKOMOTIVA — 9424 krogov — 10 točk
 3. LJUBO ŠERCER — 9370 krogov — 8 točk
 4. LITOSTROJ — 9316 krogov — 8 točk
 5. COLOR — 9262 krogov — 6 točk

6. B. AMBROŽ — 8875 krogov — 6 točk
7. PROLETER II. — 9193 krogov — 4 točke
8. PROLETER III. — 8989 krogov — 2 točki

V tretji ligi pa je tretja ekipa Litostroja zasedla drugo mesto med desetimi ekipami in se uvrstila v drugo ligo.

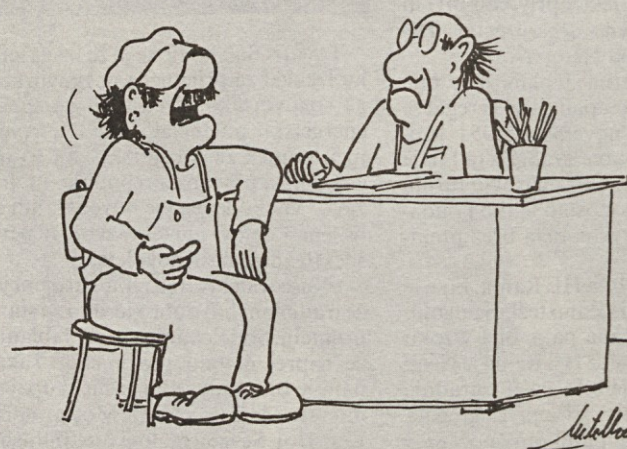
Tako bomo imeli v naslednji sezoni eno ekipo v prvi in dve ekipe v drugi ligi.

V spomladanskem delu tekmovalne sezone imamo po koledarju tekmovanje v planu medtozdovska tekmovanja, za katera se lahko prijavite že sedaj. Petčlanske ekipe prijavite na tel. 1814 tov. Gromu. O dnevu in uri nastopa boste pravočasno obveščeni. Prijavnine ni.

Tekmovanje bomo izvedli v mesecu aprilu 1988. Treniramo dvakrat tedensko (torek, četrtek) od 14. ure dalje.

Janez Grom

V litostrojski ambulanti

Tovariš zdravnik, prevelik želodec imam za to plačo.

Na izbiro: morje, planine in tujina

Bližajo se dnevi počitnic in vsak pri sebi verjetno že razmišlja, kje in kako bo preživel svoje dopustniške dni. Odločili se bomo pač po svojih željah in možnostih. V letošnjem letu novosti ni in tako vam bomo ponudili svoje lastne zmožljivosti. Ce se boste odločili za letovanje na morju, boste dneve lahko preživali v Fiesi, Funtani ali v Stupicah, če se boste odločili za hribe, boste lahko uživali na Soriški planini, odpeljali pa se boste lahko tudi na krajše ali daljše potovanje v ČSSR. ROK PRIJAVE DO 25. 4. 1988.

Fiesa — počitniški dom

Stara je že, toda pričakala vas bo s svojo gostoljubnostjo in pristrčnostjo. V treh objektih je 90 ležišč. Sobe so triposteljne in štiriposteljne. V sobah je hladna voda. Sanitarije in tuš so skupni.

CENA:
za delavce TZL — polni penzion 12.000 din na dan, za ožje družinske člane delavca TZL (zakonec, otroci, starši, upokoјenci) 16.000 din na dan, — zunanji gostje 18.000 na dan, — tuji državljani 21.000 din na dan.

Turistična taksa za domače goste znaša v letošnji sezoni 450 din na noč in za tuje državljane 900 din.

Otroci do 7 let z ležiščem imajo 30% popusta in 50% popusta brez ležišča.

AC STUPICE — Prematura pri Pulju

Pet prikolic, ki so opremljene z baldahini ter z vso opremo za gospodinjstvo, na še vedno pričakujejo skrite v zavetju zelenih borovcev neposredno ob morju. Prikolice so za 4+1 osebo. Vse prikolice so IMV. Tekoče vode v prikolicah ni, sanitarije in tuši so skupni.

CENA:
— za delavce TZL 7.500 dina na dan,
— polna cena za zunanje goste 10.000 din na dan,
— cena pred sezono in po njej 6.000 din na dan.

AC FUNTANA — VRSAR

Tu imamo na voljo 14 prikolic, ki so zavarovane s platneno streho. Razporejene so neposredno za recepcijo avtocampa in v bližini sanitarij. Prikolice Treska (5) in IMV (9) so opremljene s tekočo vodo. Med prikolicami so razporejeni tuši in korita za pomivanje posode. Vse so opremljene z vso opremo za gospodinjstvo. Prikolice so za 4 osebe.

CENA:
— za delavce TZL 7.500 din na dan,
— polna cena za zunanje goste 10.000 din na dan,
— cena pred sezono in po njej 6.000 din na dan.

Najemnina prikolic se vplača za dan in ne po številu oseb, ki v njej letujejo.

Tudi v letošnjem letu imajo prednost pri prikolicah družine z večjim številom družinskih članov, zato jih v juliju in avgustu ne bomo oddajali dvema osebama (razen v primeru, da bo prostor).

Najem prikolic vplača prijavitelj — kateri je oddal prijavnico — ne glede na število letujočih v prikolic (za kolikor je pač prikolica registrirana).

Za prehrano skrbi vsak sam. Vsak, ki koristi letovanje v prikolic, vplača turistično takso v recepciji avtocampa, kjer letuje.

Vsi, ki letujejo v prikolic, morajo biti napisani na napotnici za letovanje, katero dobi vsak koristnik ob vplačilu. Zlorabe bomo kaznovali.

Vsi, ki boste letovali v avtocampu Funtana, morate dvigniti ključ prikolic v oddelku počitniški domovi in izletništvo teden dni pred odhodom. Kljub vrnete oddelku po končanem letovanju v roku treh (3) dni.

Vsi, ki boste letovali v avtocampu STUPICE, pa dvignite ključ prikolic v recepciji avtokampa z napotnico, ki jo prejmete ob vplačilu v oddelku počitniški domovi in izletništvo. Prav tako po končanem letovanju vrnete ključ na recepciji.

Letujoči lahko prvi dan počitnic koristijo prikolico od 11. ure dalje, zadnji dan bivanja pa morajo prikolico izprazniti do 10. ure. Vsi pogoji veljajo za avtokamp Funtana in za avtokamp Stupice, tudi cena prikolic.

SORIŠKA PLANINA — počitniški dom

In zakaj se ne bi odločili in svoj polletni dopust preživali v hribih? Lepa je Soriška planina in naš počitniški dom, ki je od ceste oddaljen 100 m, vas bo z veseljem pričakal. Poleti je planina v zelenju, s čudovitim razgledom, pozimi pa je polna smučarskega vrveža.

V aprilu vam nudimo še nekaj prostih mest za vse tiste, ki uživajo v spomladanskem smučanju. Dom bo odprt do začetka maja.

Vsi, ki ljubijo mir in tišino ter lepoto planin, pa bodo lahko naše storitve koristili od sredine junija do začetka oktobra, ko bo dom zopet odprt. V avgustu vas vabimo na obiranje borovnic.

CENA:
— za delavce TZL 12.000 din na dan,
— za ožje sorodnike del. TZL (zakonec, starši, otroci, upokoјenci) 16.000 din na dan,
— za zunanje goste 18.000 din na dan,
— tuji državljani 21.000 din na dan.

TERMINI LETOVANJ NA MORJU 1988

Fiesa:

5. 7. do 15. 7. 1988
15. 7. do 25. 7. 1988
25. 7. do 4. 8. 1988
4. 8. do 14. 8. 1988
14. 8. do 24. 8. 1988
24. 8. do 3. 9. 1988
3. 9. do 13. 9. 1988
13. 9. do 1988 dalje

Prikolice:

15. 6. do 25. 6. 1988
25. 6. do 5. 7. 1988
5. 7. do 15. 7. 1988
15. 7. do 25. 7. 1988
25. 7. do 4. 8. 1988
4. 8. do 14. 8. 1988
14. 8. do 24. 8. 1988
24. 8. do 3. 9. 1988
3. 9. do 13. 9. 1988
13. 9. 1988 dalje

LETOVANJA V ČSSR

Vabimo vas na potovanje v ČSSR. Če se boste odločili, boste lahko potovali v: Karlove Bary, Blansko, Mozolov, Prago, Bratislavo in na Visoke Tatve. Programi bivanja v ČSSR so zanimivi in pestri, polno je

lepot, zanimivosti in prelepi češki deželi, katere si boste lahko ogledali.

— Praga je glavno mesto ČSSR in leži v osrčju srednje Evrope. Je slikovito mesto, ležeče na valovitem svetu ob Vltavi z daleč vidnimi Hradčani. Mesto odlikuje mnogo umetniških stavb in spomenikov iz raznih zgodovinskih dob. Praga ima velemestni značaj in uživa sloves enega najlepših mest Evrope.

— Brno je drugo največje mesto v ČSSR in glavno mesto Moravske. Je staro kulturno-zgodovinsko središče, hkrati pa moderno mesto z živahnim življenjskim utripom in močno razvito industrijo. Brno je vsakoletni prireditelj različnih vsestev. — Blansko je od Brna oddaljeno okoli 30 km in ima zelo lepo okolico. Tu si lahko ogledate kraško jamo Macocha, muzej livarstva, ogled Spomenika miru, kjer je potekala glavna Napoleonova bitka. Tudi trgovine so dobro založene.

Tudi v letošnjem letu so predvidena potovanja v Karlove Vary, ogled samega mesta in okolice. Karlovy Vary so znani po svetu kot zdravilišče, imajo 12 izvirov tople vode. Ogledali si bomo Františkove in Marjanske Lazny, ter gradove. Tako bomo spoznali delček češke dežele in njene preteklosti. V tednu dni bivanja v ČSSR bomo videli marsikaj lepega in zanimivega.

Tudi časa za nakupe ne bo manjkalo, prav tako bo poskrbljeno tudi za družabne večere.

Vabimo vas, da svoj dopust preživite v ČSSR in potujete z nami!

Vsakodnevni izleti in ogledi bodo organizirani za vsako skupino po posebnih programih, ki jih lahko dobite v oddelku Počitniški domovi in izletništvo.

Termini potovanj:

1.	28.	4. 1988	zvečer do	3.	5. 1988	— Blansko
2.	29.	4. 1988	zvečer do	7.	5. 1988	— Karlovy Vary
3.	29.	4. 1988	zvečer do	7.	5. 1988	— Praga
4.	28.	4. 1988	zvečer do	3.	5. 1988	— Mozolov—Milevsko
5.	3.	6. 1988	zvečer do	7.	6. 1988	— Blansko
6.	26.	6. 1988	zvečer do	4.	7. 1988	— Visoke Tatve
7.	17.	9. 1988	zvečer do	24.	9. 1988	— Karlovy Vary
8.	17.	9. 1988	zvečer do	24.	9. 1988	— Praga—Blansko (kombinirani izlet)
9.	25.	11. 1988	zvečer do	30.	11. 1988	— Bratislava
10.	26.	11. 1988	zvečer do	3.	12. 1988	— Karlovy Vary
11.	29.	12. 1988	zvečer do	3.	1. 1988	— Blansko (silvestrovanje)

CENA:

— petdnevnega bivanja Blansko

za delavce TZL	128.500 din,
za ožje družinske člane	146.000 din,
za zunanje goste	156.000 din.

CENA:

— osemidnevnega bivanja Karlovy Vary — Praga,
— za delavce TZL 165.000 din,
— za ožje družinske člane 193.000 din,
— za zunanje goste 209.000 din.

CENA:

— petdnevnega bivanja Mozolov—Milevsko
— za delavce TZL 134.000 din,
— za ožje družinske člane 151.000 din,
— zunanje goste 161.000 din.

Cena aranžmaja vsebuje: stroške prevoza z avtobusom, polne penzije, vstopnine ogledov, vodstvo in organizacijo.

Cena potovanja je predvidena za prvo polletje.

V primeru spremembe cene prevozov si pridržujemo pravico podražiti.

PREDNOST PRI RAZPOREDITVI ZA MORJE IMAJO NASLEDNJI DELAVCI:

- zaposleni, ki delajo na zdravstveno ogroženih delovnih mestih,
- prijavljenci, ki dalj časa niso koristili uslug počitniških domov,
- starši, ki imajo šoloobvezne otroke,
- zaposleni, ki imajo kolektivni dopust,
- pri enakih pogojih se upošteva tudi čas zaposlitve v TZL.

Do nižane cene so upravičeni le člani kolektiva.

Splošne pogoje smo upoštevali ob naših aranžmajih zaradi resnejših prijav, kajti dogodi se, in to ne redko, da prijavitelji za dopust ne jemljejo resno naših skupnih dogovorov o rokih za vplačila in prijave.

Upokoјenci se lahko prijavijo v oddelku, kjer dobijo tudi prijavnico.

Ker do sedaj še nismo dobili zunanjih ponudb za najete zmožljivosti in nam še niso znane cene za sezono 1988, vam jih trenutno še ne moremo posredovati. Pogodbo za najem bomo sklenili v primeru ugodnih ponudb (kraja, cene in termina).

TZ LITOSTROJ TOZD ZSE ODDELEK POČITNIŠKI DOMOVI IN IZLETNIŠTVO

Opomba: Cena za člane kolektiva bo veljala le, če bo v DO potrjen regres. Če cene za počitniške domove ne bodo registrirane, veljajo iste cene kot za ožje družinske člane (Fiesa, Sorica-penzion 16.000 din, ČSSR in prikolica).

V drugo smo uspeli

16. marca 1988 smo se ponovno zbrali v malem salonu naše restavracije. V drugo nam je uspelo končati oziroma pripeljati deset naših delavcev do konca osemletke.

Tovarišica z delavske univerze »Cene Šrupar« je z radostjo in zelo lepim nagovorom podelila spričevala in nageljčke. Med ostalim je povedala, da ni majhen uspeh, če se človek v zrelejših letih odloči in uspešno konča osnovno šolo. Nato so udeleženci izobraževanja v sproščenem razgovoru povedali, koliko odrekovanja je bilo v času šolanja potrebno, koliko ur so morali presedeti ob knjigah, koliko zanimivih stvari so zamudili. Vendar sedaj po uspešnem zaključku ugotavljajo, da je bilo lepo, da jim je žal, da jim sedaj kar nekaj manjka oziroma da jim čas ostaja.

S končano osnovno šolo so jim sedaj odprta vsa vrata za nadaljnje oblike izobraževanja ob delu na vseh šolah, pač glede na sposobnosti ali ambicije posameznikov.

Vsi naši učenci so končali šolanje v dveh letih in to tri razrede, kar dokazuje, da so bili res marljivi in disciplinirani.

V juliju 1988 bo tretja skupina končala osmi razred. S tem bo naša akcija izobraževanja odraslih ob delu za dokončanje zaključena.

Udeležba je bila skromna, predvsem če upoštevamo, da je v Litostroju približno tisoč delavcev brez osemletke.

Lepo bi bilo, da bi se vsaj v takem številu, kot smo ga imeli sedaj, odločila za izobraževanje nova generacija osnovnošolcev. Zato ob tej priložnosti apeliramo na vse delavce, ki nimajo osemletke, da izkoristijo ponujeno možnost brezplačnega šolanja in ob delu končajo osnovno šolo. Pogoji za šolanje so ugodni. Pouk je dvakrat tedensko-poldne v prostorih SŠTS Franca Leskovska-Luke. Udeleženci imajo na dan pouka eno uro krajši delavnik.

Program je pri prilagojen odraslim in zelo zgoščen ter traja za en razred približno štiri mesece.

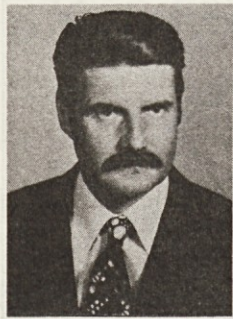
Na koncu še enkrat iskrene čestitke tistim, ki so dosegli cilj, vsem ostalim pa čimveč poguma in dobre volje za dokončanje osnovne šole.

Odločite se, ter se zglasite pri nas, v Kadrovsko-splošnem sektorju, v oddelku za izobraževanje. Z veseljem vam bomo povedali, kar vas zanima. Tudi mi bomo veseli, če se bo število naših delavcev, ki nimajo končane osnovne šole, zmanjšalo. Pogum velja!

M. Jevnikar

Odšli so v pokoj

Rafael Javornik

Emil Poljanec

Jožefa Zrimšek

Anica Majstorovič

Rudolf Stanek

V marcu se je poslovil od nas in odšel v pokoj naš dolgoletni sodelavec Rafael Javornik.

V Litostroj je prišel leta 1953 in se je zaposlil kot sejalca peska, do leta 1963 pa je opravljal tudi dela in naloge žerjavovodje. Leta 1965 je opravil izpit za strojnega ključavničarja. Zaradi znanja in prizadevnosti je hitro napredoval v monterja preoblikovalnih strojev, saj si je leta 1974 pridobil visoko kvalifikacijo ključavničarja. V zadnjih letih pa je uspešno vodil, usmerjal delo na svojem področju kot inštruktor. Bogate delovne izkušnje je nesebično prenašal na mlajše, saj je bil mentor celi vrsti mladih delavcev, ki so si z njegovo pomočjo razvili sposobnosti za opravljanje zahtevnega dela.

Po naravi skromen, marljiv in prizadeven delavec je užival spoštovanje vseh. Za njegov prispevek, ki ga je vložil v razvoj Litostroja, se mu iskreno zahvaljujemo. V pokoji pa mu želimo še vrsto let zdravlja in osebne sreče.

Konec februarja je odšel v pokoj tudi Emil POLJANEC, skupinovodja v obratu Energetike in vzdrževanje cevnih instalacij.

V Litostroj je prišel pred 33 leti, zaposlil se je v takratnih oskrbovalnih obratih v de-

lavnici vzdrževanja cevnih instalacij. Vsa ta leta je opravljal različne delovne naloge na področju vzdrževanja in oskrbovanja z energijami.

Več let je delal v treh izmenah.

Kot dober strokovni delavec je sodeloval pri uvajanju novih energetskih virov, zemeljskega plina in kisika, zato so mu bile tudi zapane naloge skupinovodje za področje tehničnih plinov. Za njegov trud in dolgoletno sodelovanje se mu najlepše zahvaljujemo, obenem pa mu želimo, da bi še veliko let zdrav užival zaslužen pokoj.

V februarju smo se v zaslužen pokoj poslovili od tovarišice Jožefe ZRIMŠEK, zaposlene v kisikarni TOZD IVET.

V Litostroju se je zaposlila leta 1976 kot snažilka v tozdu ZSE, štiri leta kasneje pa je bila zaradi zdravstvenih razlogov premeščena v kisikarno, na delovno mesto evidentičarja. To delo je vestno in marljivo opravljal vse do danes.

Sodelavci se je iskreno zahvaljujemo in ji hkrati želimo še veliko zdravih in veselih let.

V zaslužen pokoj je odšla naša dolgoletna sodelavka, tovarišica Anica Majstorovič.

V Litostroju se je zaposlila kot manipulant-skladiščnik leta 1964. Vsa leta zaposlitve je opravljala dela in naloge skladiščnika, leta 1982 pa je zaradi izredne prizadevnosti in bogatih izkušenj napredovala v skupinovodjo skladiščja. Svoje delo je vestno in uspešno opravljala in svoje izkušnje prenašala na mlajše.

Za njeno delo se ji iskreno zahvaljujemo in ji želimo še veliko lepih trenutkov v pokoji.

V februarju smo se poslovili od našega dolgoletnega sodelavca, tovariša Rudolfa Staneka, ki je odšel v zaslužen pokoj.

Kot avtogeni varilec se je v Litostroju zaposlil leta 1953. Leta 1962 pa si je na področju obločnega varjenja pridobil tudi visoko kvalifikacijo. Zaradi visoke strokovnosti je napredoval v delovodjo, tako je lahko svoje bogate izkušnje prenašal na mlajše sodelavce.

Svoja dela je opravljal vestno in pošteno do zadnjega dne. Za njegov trud in požrtvovalnost se mu zahvaljujemo in mu želimo, da bi dolgo let užival zaslužen pokoj.

svojega visokega krvnega pritiska. To pomeni, da se morate naučiti, da se ne razburite ob vsakem povišanju tlaka, da prepodite strah pred možnimi posledicami, da se ne počutite bolni in ne skrivate glavo v pesek.

Pretehtati morate cilje in smisel življenja. Ko odkrijete pri sebi povišan tlak, premislite o svojem življenju, o načinu. Premislite, ali ni bilo vaše dosežanje življenje preveč burno, ali ni bila marsikatera poklicna dolžnost ali častna funkcija vsebinsko prazna? Ali niso postale naraščajoče gmotne potrebe, dodaten zaslužek, dodatno delo nepotrebna navada, ali se niste preveč gnali in si krčevito prizadevali za cilji in pri tem tvegali zdravje in sožitje v družini?

Vaditi se morate samoobvladovanja in urejenega življenja. Uspešno zdravljenje visokega tlaka ne zahteva nič nemogočega. Jemati morate redno predpisana zdravila in nekoliko spremeniti način življenja in prehrane.

Sami lahko preprečite, da se iz vaše visokega krvnega pritiska ne razvije bolezni, ki ogroža življenje.

Z uvedbo splošnih ukrepov lažje uravnavamo tlak in zmanjšamo potrebe po zdravljenju.

Torej: z dieto zmanjšamo telesno težo in s tem popravimo moteno presnovo maščob in ogljikovih hidratov. To priporočilo je še bolj pomembno za sladkorne hipertoničke.

Uporabo soli zmanjšamo na 3 g na dan. Zavedati se moramo, da je v raznih hranilih, na primer v mleku, kar veliko natrijevega klorida. Odsvetujemo uporabo industrijsko pripravljenih mesnih jedi in druge slane konzervirane hrane.

Bolniki pogosto sprašujejo o psihoterapiji in raznih tečajih joge, avtogenega treninga itd. Bolnikom teh metod ne odsvetujemo, ker vidimo, da ob sprostitvi tlak zmerno pade. Psihoterapevski ukrepi imajo pri tej bolezni manjši terapevtski pomen in ne morejo zamenjati zdravljenja z zdravili. Isto velja za akupunkturo.

Redna telesna aktivnost pri nezapletenem visokem tlaku, brez organskih prizadetosti, je priporočljiva, ker zmanjšuje periferni krvni upor, ugodno vpliva na presnovo, telesno težo in krvni tlak. Za telesno aktivnost porabimo prosti čas ob koncu tedna. Dovoljene so igre z žogo, plavanje in golf. Če ni zapletov pri zdravljenju, dopuščamo tudi plavanje na prostem v toplem vremenu. Pri zdravljenju z močnimi zdravili naj se bolnik ne kopa sam, ker v primeru slabosti potrebuje pomoč.

Enkratno doživetje

V ponedeljek, 7. marca smo učenci, stari več kot osemnajst let, in učitelji naše šole darovali kri.

Fantje in dekleta smo se po enodnevnem premisleku z veseljem odzvali vabilu Zavoda SRS za transfuzijo krvi, ki je na dan krvodajalske akcije po nas poslal avtobus. Že zgodaj zjutraj smo se zbrali na zbirnem mestu pred šolo in se v nabit polnem avtobusu odpeljali.

Po prihodu so nas po ustaljenem vrstnem redu najprej vpisali med nove krvodajalce (s pomočjo računalniške tehnike) in nas poslali na obvezen zdravniški pregled. Šele nato smo lahko darovali kri, povprečno vsak po štiri decilitre.

Za higienske razmere je odlično poskrbljeno. Že v pred prostoru so nam oblekli halje in na čevlje smo si nataknili posebne copate. Sestre pa so prav tako v popolni higienski opremi.

Po končanem darovanju krvi smo se malce slabotni odpeljali v jedilnico na zaslužen zajtrk, kjer smo dobili tudi značko z napisom »Mladi člani rdečega križa«. Postreženi smo bili s kavico, čajem, svežimi zemljami in klobaso.

Upam, da se nas bo teh humanih akcij udeleževalo čim več tudi kasneje. Morda boste med njimi tudi vi!

Dušan Šparemblek
4. a. SŠTS F. Leskoška-Luke

Naslovnik neznan

V marcu 1988 je bilo vrnjeno 25 časopisov Litostroj z naslednjimi naslovi: Ivan Borković, Frkanovec 11, 61370 Lopatinec, Emina Buržić, Glavarjeva 49, 61000 Lj.; Hase Delić, Tatarska 2, 61000 Lj.; Franjo Dizdarević, Brilejeva 7, 61000 Lj.; Čedo Djurić, Brilejeva 19, 61000 Lj.; Gavrić, Brilejeva 7, 61000 Lj.; Gordana Jovanović, Brilejeva 7, 61000 Lj.; Fadil Karabrahimović, Čančakova 20, 61000 Lj.; Ivan Kobše, Vodnikova c. 8, 61000 Lj.; Tončka Ložar, Litijska 188, 61261 Dobrunje, Josip Makarić, Poljanska 54, 61000 Lj.; Slavka Marolt, Trg Veljka Vlahovića 8, 61310 Vrhnik; Dragomir Milošević, C. dveh cesarjev 104/B, 61000 Lj.; Ferid Midžan, Celovška 93 A, 61000 Lj.; Branko Mitrović, Poljanska 54, 61000 Lj.; Stojanka Polovina, Brilejeva 7, 61000 Lj.; Zdravko Pongrac, Ambrožev trg 7, 61000 Lj.; Miroslav Radanović, Litijska 6, 61260 Lj. Polje; Sveto Savatić, A. Kumarja 24, 61000 Lj.; Franko Selimović, Vulčeva 16, 61000 Lj.; Ilija Stevanović, Ul. Ivce Pirjeveve 4, 61000 Lj.; Mira Vidmar, Ul. L. Štebičeve 5, 61000 Lj.; Stanko Vračar, Zavrh 10/8, 61215 Medvode; Aleš Vuga Zavrh N. H., 61234 Mengeš; Boško Vuković, Lojzke Štebičeve 5, 61000 Ljubljana.

Pravilen in natančen naslov nam sporočite pisno na naslov: ZPS TITOV ZAVODI LITOSTROJ, Center za samoupravljanje, DPO in informiranje, 61000 Ljubljana, Djakovičeva 36, ali po telefonu na številko (061) 556-021 ali 558-341, interna 1371. Obenem pa sporočite svoj naslov ali spremembo tudi referentu za zaposlovanje po telefonu 558-341, interna 1316.

gpm.

Povzetek 12 temeljnih pravil za hipertoničke

1. Redno si kontrolirajte krvni tlak!
2. Omejite porabo soli!
3. Zmanjšajte čezmerno težo!
4. Dosledno se držite zdravljenja z zdravili po zdravnikovih navodilih!
5. Odvadite se kajenja!
6. Omejite pitje alkohola!
7. Redno telovadite!
8. Ogibajte se hitrice in stresa!
9. Pogovorite se z zdravnikom o vožnji z avtomobilom!
10. Skrbite za zadostno spanje in se pravilno sprostite!
11. Vaš dopust naj traja neprekinjeno 3—4 tedne!
12. Bodite previdni v višinah nad 1500 m, pri letalskih potovanjih in hitri spremembi podnebja!

Literatura:

1. Medicinski razgledi, Ljubljana, sept. 1986
2. Hans Peter Wolf
Visok krvni tlak

Viš. med. sr. Tilka Hosta
OA Litostroj — preventiva

V slovo

21. marca 1988 se je pretrgala nit življenja našemu dolgoletnemu sodelavcu Milanu ZGONCU iz tozda Obdelava.

Več kot leto dni trajajoča zahrbtna bolezen nam je za vedno iztrgala iz naših vrst sodelavca in prijatelja.

Rodil se je 8. 1. 1937 v Ravniku pri Sentrupertu na Dolenjskem. Že kot mlad fant se je odpravil za kruhom v Ljubljano.

Najprej se je zaposlil na železnici, kjer je delal tri leta, od 4. 10. 1960 pa je bil v Litostroju zaposlen kot žerjavar. Svoje delo je opravljal vestno in natančno.

Sodelavci se ga bomo vedno spominjali kot prizadevnega delavca in dobrega prijatelja. Ohranili ga bomo v trajnem spominu.

Sodelavci BHO, TOZD Obdelava

Zahvale

Ob boleči in nenadni izgubi dragega moža Milana ZGONCA iz Ravnika pri Sentrupertu se najlepše zahvaljujemo DO Titovi zavodi Litostroj, sodelavcem brusilnice hidravličnih oblik in delavcem računovodstva za darovano cvetje in izrečeno sožalje.

Posebna zahvala velja Jožetu Kodriču in gospodinu Stanetu Cizlju za poslovilne besede ob odprtem grobu, godbi Litostroja in vsem, ki ste ga pospremili na njegovi zadnji poti in se ga še spominjate.

Žalujoča žena Marija, Branka z možem Brankom in Damjana.

Ob smrti Cirila STENKA se zahvaljujemo za izraze sožalja in venec.

Posebno velja iskrena hvala litostrojskemu pihalnemu orkestru in vsem, ki ste ga pospremili na zadnji poti.

Zahvaljujemo se tudi za vso pomoč in pozornost, ki ste mu jo izkazali v dolgih letih njegove bolezni.

Marija Stenko in sin Branko Wiethauser

V petek, 8. aprila 1988, smo se na pokopališču na Senovem poslovili od moje drage mame Marije RAZDEVŠEK. Ob tem hudem trenutku so mi kolegi iz Elektro aktivna na SŠTS izkazali vse spoštovanje, podarili so prelepo cvetje in se udeležili zadnjega slovesa.

Za vse se jim iskreno zahvaljujem.

Hči Ivana Pavlin

Ob izgubi naše drage mame in stare mame Marije ŠTREKAL se zahvaljujemo sodelavcem tozda ZSE za venco in sožalje.

Sin tone in hčerka Marija z družino

Ob boleči in prerani izgubi dragega moža in očeta Antona Čeha se iskreno zahvaljujemo tozdu PUM za podarjeno cvetje, denarno pomoč, izrečena sožalja, poslovilni govor in spremstvo na njegovi zadnji poti. Posebno se zahvaljujem Pihalnemu orkestru Litostroj za občuteno zaigrane žalostinke.

Žena Jožefa, sin Tone z družino ter sin Jože

Zahvaljujem se vsem sodelavcem DS SSP in OO Sindikata za denarno pomoč ob moji nesreči in za obisk na domu.

Saša Ložar

Zamenjava stanovanja

Interesenti — imetniki stanovanjske pravice na garsonjeri na Brilejevi ulici, ki bi želeli zamenjati z enosobnim komfortnim stanovanjem v izmeri 31 m² v ulici Franca Mlakarja, se zglasite v KSS - stanovanjskem oddelku zaradi ogleda omenjenega stanovanja in dogovora o nadaljnjem postopku zamenjave.

KSS - stanovanjski oddelek

Visok krvni pritisk

(Nadaljevanje iz decembrske številke)

Prav tako pogosto kakor mišica srca so spremenjene na nekaterih mestih tudi stene možganskih žil. Zaradi trajne mehanske preobremenjenosti se izbočijo — nastanejo anevrizme, ki lahko ob naporu ali razburjenju počijo. Posledica je možganska kap, bolnik izgubi zavest in ohromi mu polovica telesa.

Pri hipertoničih, ki so strastni kadilci, se pojavijo zapore medeničnih in nožnih arterij. Te zapore povzročajo težave pri hoji in bolnik šepa. Kajenje pospešuje otrditev nožnih dovodnic.

Vsak dolgotrajen povišan krvni tlak, ne glede na to, kakšnega izvora je, privede slej ali prej do arterioskleroze ledvic in do slabega izločanja. V hujših primerih ledvice odpovedo.

Pri moških, starejših od 40 let, lahko povišan tlak zmanjša delovno sposobnost, niso odporni za obremenitve, hitreje se izčrpajo. Sposobnost spomina in koncentracija je slabša, spolna dejavnost popušča.

Pri ženskah tega starostnega obdobja se pojavijo težave v meni.

Značilna znamenja komplikacij

Začetek srčne oslabelosti. Prva znamenja so zadihanost ob naporu, otekline gležnjev, ki ponoči izginejo (zato nočno uriniranje).

Nezadostna prekrvavitve srčnih žil. Ob naporu ali razburjenju čuti bolnik težave — pritisk v prsih, bolečina, ki se širi v vrat, levo ramo in roko.

Nezadostna prekrvavitve možganskih žil. Po neznatnih znamenjih omotičnosti, slab spomin, nezmožnost koncentracije se pokažejo značilna znamenja prehodne prekrvavitve možganov: bežne motnje ravnotežja, motnje govora, nezanesljiva hoja.

Krči v mečih silijo, da se ustavimo. Pot, ki jo prehodimo, je vedno krajša.

Dobro vemo, da nam visok krvni tlak skrajša življenje.

Danes imamo zdravila, ki lahko krvni tlak skoraj normalizirajo ali vsaj znižajo do manj nevarne meje. Uspeh dolgotrajnega zdravljenja ni odvisen le od zdravlil, ampak tudi od osebnih dejavnikov. Zdravljenje je uspešno, če zdravnik in bolnik tesno sodelujeta. Zdravnikova glavna naloga je, da poleg prosvetljanja, vodstva in spodbujanja bolnika izdelava zanj specialen dolgoročen načrt zdravljenja z zdravili. Vse drugo pa morate storiti sami, kajti gre za vaše zdravje in za kakovost vašega življenja. Visok krv-

ni tlak je kronična bolezen, ki jo moramo zdraviti do konca življenja.

Bolniki se morajo izogibati močnemu sončenju in savni. Pri savni in sončenju v vročini se razširi drobno ožilje v koži. Ob nenadnem skoku v vodo pride do nenadnega skrčenja žilne stene in izredno visokega porasta krvnega tlaka.

Športna dejavnost je priporočljiva, če ne vsebuje nenadnih in dolgotrajnih naporov ter nenadnih obremenitev. Po zaposlitvi, ki ni fizično naporna, se moramo dodatno obremenjevati po svoji telesni zmogljivosti. Najbolje je delati gimnastične vaje po 15 minut, zjutraj in zvečer, priporočljivi so sprehodi.

Delo hipertoničnega naj bo enakomerno, brez pogostih menjav delovnega časa. Neprekinjen delovni čas je predvsem neugoden za starejše bolnike. Škodljivo je fizično naporno delo in delo, ki zahteva veliko odgovornost. **Zelo koristno je izrabiti dopust dvakrat letno.**

Zdravilišča, ki nudijo hipertoničnikom zdravstvene storitve, so koristna, pitje mineralne vode pa je zanje škodljivo. Koristen je dopust v mirnem kraju. Fizioterapija in CO₂ ugodno delujeta na ožilje, ki se na periferiji razširi, krvni tlak se zniža in zmanjša se poraba zdravil.

Za bivanje je najugodnejše srednjegorsko podnebje na višini 400 do 1000 m. Bivanje na nadmorski višini prek 1200 m, premagovanje višinskih razlik z gondolami je nevarno zlasti za hipertoničke s hudo hipertenzijo in z arteriosklerotičnimi zapleti na srcu.

Utrudljiva in nevarna so tudi **potovanja z letalom**. Nevaren je nizek tlačni tlak v letalu, ki je tak kot v alpskih višinah. Velike višinske, toplotne in časovne spremembe, ki nastanejo na daljših potovanjih z letali, so predvsem nevarne za bolnike, ki so preboleli srčni infarkt, možgansko kap ali pa imajo hudo angino pectoris in motnje srčnega ritma ali popuščanje srca.

Pomembna je tudi **vozniška sposobnost**. Če se zdravite z zdravili in morda vaša hipertenzija napreduje, ne pozabite, da se morate posvetovati z zdravnikom, preden sedete za krmilo. Vozniška sposobnost je pri visokem krvnem tlaku zmanjšana, zato je potrebno presojo o sposobnosti za vožnjo prepustiti ustreznim ambulantam, ki se s tem ukvarjajo.

Pomembno je naslednje:

Imeti morate sproščen odnos do

Nazaj v planinski raj

Občni zbor Planinskega društva Litostroj 22. marca — že 39. po vrsti — ni bil sklican, da bi se mudil ob odgovoru na pesnikovo vprašanje »Zakaj nazaj, nazaj v planinski raj?«, saj je bilo o tem že veliko povedanega, končni odgovor pa ostaja še vedno nedorečen, a živo občuten v srcih številnih obiskovalcev planin. Zbor, ki se kljub običajnemu železnemu dnevnemu redu v nekaterih potezah dokaj razlikuje od drugih podobnih društvenih srečanj, je pomenil udeležencem zares lep večer. V njem je bilo čutiti dih gorskega sveta, moč sivih viharnikov — molčečih čuvarjev med življenjem in smrtjo, blišč in toploto poletnega sonca, igro oblakov nad skalnimi skladi, prekritimi z razcefranimi prti ledenikov in snežišč, omamni vonj planinskega cvetja, trav in mahovja . . . Zahvala za to bogastvo gre predvsem fotografskemu mojstru Oskarju Dolencu, ki je vse te lepote posredoval s pomočjo diapozitivov na projekcijskem platnu.

No, to je bilo šele za konec, sicer pa se je zbor začel z rahlo zadregu; zaradi obolevosti je bil namreč odsoten predsednik društva Janez Soklič in še nekaj drugih odbornikov. Toda planinci se ne dajo in tako je na mesto prvega moža društva brez obnavljanja vskočil nekdanji dolgoletni predsednik — nedavno upokojeni Ludvik Šarf. Po izrečenih pozdravnih besedah in predlogu dnevnega reda z vsemi formalnostmi je pod delovnim predsedstvom veterana Toneta Ermana steklo delo zbora kot po maslu. Odborniki posameznih društvenih sekcij so poročali in tako smo zvedeli:

- da se mladinski odsek na šoli pod mentorstvom Marte Vaupotič lepo razvija — svoj program pa je obogatil še s kulturno dejavnostjo, kar je dokazal z doživetim kulturnim sporedom ob začetku zbora,
- da je izletniška dejavnost zaradi slabega vremena bila kar za tretjino okrnjena, pa še vedno uspešna, kot jo ocenjuje načelnik Janko Ogrič,
- da so alpinisti opravili 72 vzponov s povprečno oceno VI — in nekaj teh preplezali tudi na onih straneh meje v Alpah in Dolomitih,
- da markacisti vzdržujejo v znamenju belo-rdečega kroga kar 12 planinskih poti v skupni dolžini 81 km na področju Polževega na Dolenskem in Soriške planine, kar ni od muh, kot pravi načelnik Sandi Oblak,
- da odsek za kulturo in propagando samokritično ugotavlja upadanje poleta (»Planinski kotiček« v časopisu) in nastop občasne krize, ki ima delni vzrok tudi v gospodarskih in siceršnjih težavah tega časa,
- da je nesporno, da bo samo zdrav in močan Litostroj lahko drevo, na katerem bo imelo društvo varno in prijetno gnezdece — po prepričanju načelnika odseka za kulturo in propagando Toneta Tomažiča,
- da je bilo finančno poslovanje v varnih rokah dolgoletne blagajničarke Marice Šparemblek vođeno vzorno, sredstva pa načrtno in skrbno trošena (— nepokritih menic ni),
- in da gospodar Štefan Cankar s pomočnikom Robertom Držanom za svoje delo zasluži pohvalo, trdi nadzorni odbor.

V krajši razpravi po poročilih je bilo nakazanih nekaj aktualnih vprašanj (gorska straža, varstvo narave, poravnava članarine, vodništvo, izleti mladinske sekcije), nato pa po izglasovani razrešnici staremu odboru, izvoljen nov upravni odbor društva. Temu še naprej predseduje Janez Soklič, medtem ko si bodo ostale referate razdelili na prvi seji. S predvajanjem barvnih diapozitivov je bil dan povsem jasen odgovor na vprašanje, zakaj nazaj, nazaj v planinski raj — z njim pa tudi potrjen program in nadaljnje delo PD Litostroj. »Tudi planinci smo eksistenčno in čustveno vezani na naš Litostroj in zato med nami ni tiste sproščenosti in optimizma, kot smo ju poznali v kakem bolj uspešnem obdobju. Res pa je, da imamo mi tu določeno prednost. Če se konec tedna odpravimo v naše čudovite gore in vsaj nekaj ur prebijemo v objemu njihove spokojnosti, se vrnemo kot prerajeni. Pljuča se prečistijo in prepričajo s svežim zrakom, oči se naužijejo lepote, zenice umirijo. Ušesa se prepričajo s tišino in vsrkavajo blagodejne zvoke ptičjega petja. Srce se odpre, duša spet poleti v višine, zakriči v veselje. Človek, ki ga srečamo, ni le bežna senca kot v mestu, ampak naš bližnji, s katerim obvezno izmenjamo nekaj besed in iskren nasmeh. Malica ni le basanje s preveč hrane, ampak zaslužen in prijeten obrok na mizi vrha, ki smo ga osvojili.« (Iz poročila načelnika za kulturo in propagando T. Tomažiča.) ETO

Kako praznujemo?

Leta 1886 je z delavci v Chichagu policija grdo obračunala, pa ne zato, ker so se zbrali k praznovanju, pač pa zato, ker so si upali nasprotovati svojim delodajalcem. Po tistem dogodku so bili vsaj naši delavci bolj previdni, praznovali so skrivaj.

Toda časi so se spremenili. Danes 1. maj praznujemo, ker je tako določeno. Pa ne povsod enako! Ponekod se delavci še vedno spopadajo s policijo, nekje imajo politične ali pa čisto navadne piknike, spet drugje imajo vojaške parade. Pričujoči sestavek nima namena, da bi kogarkoli učil zgodovine ali da bi bil priročnik za preživetje dni, ki smo jih letos določili kot prvomajske praznike, temveč se želi zaustaviti ob delu tistih dejstev, ki danes močno vplivajo in sooblikujejo značaj tega praznika. Na ta način bomo nekoliko obnovili dialektične zakone, med njimi predvsem tistega, ki govori o prehodu kvantitete v kvaliteto. Gre za preprosto dejstvo, da zaradi naraščanja števila tistih, ki praznujejo 1. maj, poznamo drugačno, kvalitetnejšo obliko praznovanja. Pri vsem skupaj srečujemo mnogo prilagajanja. Kdor želi praznovati božič, je naenkrat kristjan, kdor želi praznovati novo leto bolj pogosto, se v januarju pridruži pravoslavnim, če pa ga mika tudi prvomajsko praznovanje, se proglasi še za pripadnika delavskega razreda. Prosim, nikar me ne obsojajte, da želim komu oporekati karkoli — človek ima vendar ustavno pravico do počitka. (Od česa naj bi si odpočil, ta članek ne more povedati, saj gre za popolnoma drugačno tematiko, kar lahko tokrat mirno obidem!) Ker se utegne kdo razburjati, češ mi, Jugoslovani pa preveč praznujemo, naj se zavarujem s podatkom, ki ga je pred časom objavilo glasilo SZDL. Ta govori o številu dni v posameznih deželah, ki so določeni kot prazniki. Tam nas ni na prvem mestu! (Nič za to, smo pa drugje, npr.: minimalno število delovnih ur). Po izteku vsakoletnih turističnih borz se začne intenzivna dejavnost turističnih agencij, katerim se pridruži večina sindikalnih organizacij. V naših hotelih si seveda zelo želijo tujcev, toda socialni podpiranci zahodne Evrope so dosti slabši porabniki kot naš delavski razred. Zato hotelirji vsaj v maju ne marajo dosti za dobiček in rente, ljubši jim je domač delavski razred, ki razpolaga z neoporočenim dohodkom. Za kapitaliste je še vedno čas, kar naj se potijo v juliju in avgustu, takrat pa se bo naš delavski razred hladil v objemu veličastnih betonskih hal. (Kdor je tukaj slišal proizvodnih, je gotovo naglušen!). Ko se s cest končno umaknejo vsi gastarbajterji Balkana, tisti, ki jim je več do velikonočnih praznovanj kot do prvega maja, smo na vrsti mi, MI, osveščeni delavci. MI, ki nimamo ne mark ne frankov ne šilingov bomo opravili generalko polnjenja blagaj. (Z devizami nismo uspeli napolniti bančnih,

zato nam ta poskus ne sme spodleteti). Nekoliko pred 1. majem bo torej delavski razred hotel proti morju in v hribe. Z različnimi produkti na propad obsojenega kapitalizma se bomo prehiteli in prerivali po naših dobro urejenih kolovozih. Seveda zaradi tega delavski praznik ne bo nič manj delavski. Če bo kdo razen BMW-jev, nissanov, alf, fordov, mazd in drugih skrpucal uspel videti kakšno stoenko ali celo fička, naj ve, da se v njem pelje direktor s svojo družino. Kako mu je to uspelo, se ne sprašujte. Da bi se tudi on počutil delavca, bo pač preskočil nekaj stanarin pa še kakšen obrok za električno energijo. (Tukaj ne gre za trditve, da bodo to izključno direktorji, čisto možno je, da bodo to delavski funkcionarji!) Pri vsem skupaj mi gre le za resnico, za katero se vsi zavzemamo. Če smo vsi pripadniki delavskega razreda, imamo pač vsi pravico preizkusiti najnovejše teniške loparje, majice, copate in druge rekvizite, na katerih je toliko angleščine, da mi tudi dober instruktor ne more pomagati. V dokaz, da je naša kriza res velika, naj zaupam še to, da bo naš polproletariat (ki se še ni uspel osvoboditi vseh spon polpreteklih družbeno ekonomskih formacij) tudi letos na veliko romal na Rožnik. Šli bodo v gozdicah ali pa v čevljih s kapico, ki jih dobe v delovni organizaciji kot osebno zaščitno sredstvo, ter vsemu kulturno osveščenemu delavskemu razredu delali sramoto. Na obračun z njimi se bo treba temeljito pripraviti. Samo pomislite, sredi mo je dežele bodo pili »ta zelenega«! Kaj naj na to porečemo MI, kulturni ljudje Mittelevrope? Prav gotovo nam ne more biti vseeno! Poseben problem pa je naslednja kategorija ljudi, tisti, ki se imajo za nepremagljive. Še pred petdesetimi leti so tistim, ki so 1. maja delali, rekli »štrajkbrecherji«. Kako jih imenovati danes, bo seveda povedalo jezikovno razsodišče. Da pa si dovolijo te dni delati, je seveda tudi naš problem. Saj ne gre samo za to, da bodo s svojim početjem rušili tisto kar si je delavski razred že priboril, to je skrajšanje delovnega časa (uspehi pri nas so vsega zavidanja vredni — štiri ali nekaj več ur dnevno). Problem je v tem, da bodo neupravičeno bogateli. Nam ni mar, če kršijo zakon. Boli pa nas, če se skušajo približati našemu standardu. Zato jih bomo pa pošteno obdavčili. Kdor dela več, kot smo se dogovorili, mora za to tudi odgovarjati. Odgovornost pri nas pa je, kot je že od nekdaj znano, le materialne narave. Primer: Delavec NN je bil direktor cementarne. Ukradel je več ton cementsa. To ne gre! Naj bo za kazen še direktor opekarne! Pa da vidimo, če bo še kdaj kradel cement! Ker tukaj govorimo le o praznovanju, seveda nima smisla omenjati tistih, ki nič ne

dajo na svoj delavski dopust. O tistih, ki gradijo svoje privatne hiše v času dopusta, namesto da bi se vselili v družbena stanovanja, bo potrebno spregovoriti čisto posebej. Privatniki! To je poseben problem. Ti sploh ne bi praznovali. Kar delali bi in delali. Tudi ob praznovanju 1. maja. To vendar ne gre. Da bi se naslajali, ko postavljajo račune, če komu med prazniki počí vodovodna cev. Tako jih bomo užgali, da bodo krepko premislili, če naj še imajo svoje obratovalnice odprte. Mi nismo kar tako! Če so stari Grki zgradili Akropolo, Rimljani amfiteatre, Benečani razne palače, jih bomo pa še mi! In te ne bodo posvečene kar vsemu ljudstvu, mi jih lahko zgradimo tudi posameznikom, če hočemo. In kadar nekaj hočemo, to tudi zmoremo!

Poglejmo še malce nazaj, na tiste praznike, ki so že za nami. Praznovali smo ob sprejemu moratorija o gradnji jedrskih elektrarn, praznovali ob Muri, Savi in Tari . . . Ko bomo odpisali še današnje viře, bomo imeli spet nov praznik. Najvišja vrednota bodočih dni mora biti PRAZNIK. Kdor pa res noče praznovati, ga moramo spomniti na K. Marxa. Saj sploh ne bi bili noben delavski razred, če bi nanj pozabili, ko pa toliko vemo o njegovem genialnem duhu. Uporabimo ga torej ob tej priložnosti kot najmočnejši argument. Marx je namreč rekel: »Delo je ustvarilo človeka«. In sedaj še druga stran. V bolj preprostih učbenikih piše, da je človek nastal iz opice. Kakšen sklep naj iz tega naredimo? Da naj le delajo tisti, ki še niso ljudje, če pa se še ne počutijo kot opice, jih bomo za to v kratkem času naredili.

Gorjan

Mangrt pa še čaka

Žal je oktobrski izlet na enega naših najvišjih in najlepših vrhov — na MANGRT (2678 m) — zaradi slabega vremena odpadel. Da pa si ga bomo zapomnili in da ga letos zagotovo ne bomo zamudili, si oglejmo »za tolažbo« vsaj nekaj slik, katere je posnel »nesojeni« vodnik, ko si je predhodno ogledoval teren in delal načrte, ki so žal morali počakati.

Takole drzno in marsikje kar po bližnjici — skozi hrib — je speljana najvišja cesta v Jugoslaviji. Kadar je dobro vzdrževana (kar pa je zelo redko...), lahko pridete z avtobusom nad 2000 m visoko!

Nad prijazno kočo pa se začne zares... Zadnji dve uri pač ne gre več z avtobusom... In če te na vrhu zaloti takšna nevihta, kot je bila letošnja julijska (kar se je zgodilo avtorju teh fotografij), potem zna biti kar zanimivo

V nekaj minutah se »zmešata« poletje in zima... Gorje neprevidnemu planincu, ki ne bi imel s seboj dovolj tople obleke in rezervnega perila

Ob povratku z vrha je prijazna kočica še stokrat prijaznejša... In kako jo najti v gosti megli? S pomočjo meketajočih vodnic, ki jih zato nagradimo s skorjo kruha.

Naslednji dan ob povratku v dolino je narava povsem spremenjena... Travnata pobočja so nevarna za zdrs... hudourniki so opravili svoje delo... cesta je spet neprevozna... Še dobro, da smo pustili avto v »dolini« — na Predilu...

... kjer ga je čuval utrujeni in žalostni lev, ki še vedno ne more preboleti nesrečnih usod in gorja prve svetovne vojne. (Foto: T. Tomažič)

Litostrojska montažna skupina, od leve proti desni: Brane Milavec, Ivan Kavran, Miran Kočan, Pajo Jožić, Josip Sinković in Meho Rekavonić.

(Nadaljevanje s 7. strani)

imenom gotovo ne bi nobeden prepoznal. Čisto mogoče je, da bo ostal v Mostarju kakšen mesec dlje, da bo delo zares dokončno opravljeno. Mehu se morava tudi dodatno zahvaliti za spremstvo in veliko pomoč pri pripravljanju reportaže.

Najbolj nasmejan med vsemi pa je bil gotovo **Pajo Jožić** iz Dragalovcev pri Dobroju. To je tistih Dragalovcev, kjer ima vlak postajo, ki ni na voznem redu vlakov. Postajo so namreč pred časom ukini, čeprav na njej redno izstopa dnevno tudi po 100 ljudi. Zato se vsaki najde kakšna dobra duša, ki potegne zavoro, zadovoljni potniki pa tako ali tako že čakajo s prtljago v roki za izstop. Doma ima dva sinova, od katerih bo starejši, ki ima zdaj 12 let, kmalu začel obiskovati našo šolo. Pajo je izreden delavec, ki obvlada skoraj vsako delo in ga cenijo tako sodelavci kot investitorji. Delal je že na celi vrsti montaž, najljubši pa mu je Mostar, ki je tudi najbližji njegovemu domu. Čeprav je delo na montažah trše in zahtevnejše, Pajo pravi, da v tovarni že ne bo delal. Všeč mu je svoboda terena in nič ne mara utesnjenosti litostrojske ograje.

Veliko pohval smo slišali tudi na račun **Jožeta Sinkovića**, ki bi ga najraje čim dlje zadržali v Mostarju. Ker pa je doma iz Čakovca, kjer ima dva otroka, je popolnoma razumljivo, da že komaj čaka, da gre po 1. maju na

regulacijo na HE Dubravo. Na montažah je skupno preživel okrog 6 let, najljubša pa mu je bila na vsak način tista v HE Čakovec, saj je bil doma.

Med mlajšimi sogovorniki so bili **Branko Milavec** iz Gradaca v Beli Krajini, ki ima za seboj že 10 let montaž, **Miran Kočan** iz Trebelnega, ki mu je to prva montaža in **Ivan Kavran** iz Čakovca, ki je po končanem šolanju v ICL prišel leta 1982 v tovarno, za sabo pa ima 6 mesecev dela na HE Haditha. Ti trije fantje niso poročeni (čeprav kandidatka menda v Mostarju ne manjka), vsi skupaj pa delajo po cele dneve na elektrarni. Ker so tako blizu mesta, ga tudi dokaj dobro poznajo, če le morejo, hodijo na obiske domov. In da ne pozabimo: Miran je bil tudi eden redkih, ki so si upali skočiti z mostu v Mostarju. Verjamem, da kandidatov za take podvige ni veliko, saj me je prav impresionirala oddaljenost do vode, ko sem z vrha zrla navzdol. Miran je dejal, da ga je po podplatih sicer malo zapelo, da pa ni bilo nič hujšega. Ampak enkrat je bilo dovolj!

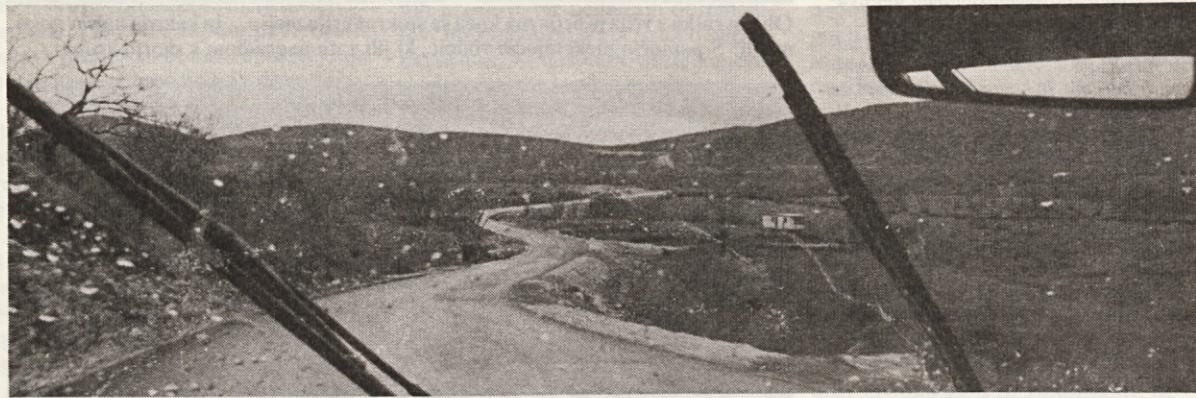
Po drugi uri popoldne je bilo reportersko delo opravljeno. Poslovila sva se od simpatičnih litostrojskih fantov in od elektrarne, ki je tiho drhtela ob »pridelovanju« energije. Ko bo naš časopis zagledal beli dan, se bo vrtela tudi tretja turbina, naši fantje pa bodo časopis lahko prebirali že doma ali na katerem drugem gradbišču. In naj bo srečno vsakemu posebej!

Ena izmed značilnosti dežele.

Reportažo sta pripravila M. Meglič in T. Škrjanec

Prihodnjič:
HE Djale so v Dalmaciji

Poseben prevoz do Karlovca

Ob koncu marca smo prvega od dveh Francisovih gonilnikov za HE Stratos poslali na nadaljnjo obdelavo v Karlovac (Jugoturbina). Prevoz je opravila mariborska Hidromontaža z nalašč za to prirejeno prikolico z 80 kolesi. Sam gonilnik tehta 85 ton, celotna kompozicija pa je bila težka 135 ton, dolga pa 37 metrov.

Po končani obdelavi v Karlovcu (predvidevamo, da bo to v začetku maja), se bo gonilnik vrnil v Litostroj, kjer ga bomo dokončno obdelali ter ga poslali preko Luke Koper s posebno ladjo (heavy lift) do пристanišča Amphilonia v Grčiji. (Foto: B. Francelj)

O ODGOVORNOSTI SAMO GOVORIMO

Nekomu bo moralo odzvoniti!

Polna tri leta so minila od podpisa pogodbe za izdelavo opreme in nadzor nad montažo za HE STRATOS. Če bi se skupaj z ostalimi izvajalci del držali prvotnih rokov izvedbe del, bi danes že lahko pisali o uspešnem zaključku del. Če . . .

Pa na žalost ne moremo zapisati na teh straneh nič razveseljivega. Ne gre objektivati le usode sicer lepega objekta; bolj gre za to, da se nad Litostrojem zgrinjajo črni oblaki penalov in drugih škod, ki jih bomo utrpeli zaradi svoje nerazumljive objestne malomarnosti, ignorance in brezbrzičnosti, raje se sploh ne spomnim brezštevilnih botrov, ki jih je projekt imel do podpisa pogodbe. In to kakršnih botrov! Potem pa . . .

Zavestno tveganje

Več je bilo razlogov, ki so nas za vsako ceno silili v ta posel. V prvi vrsti sta bila gonilnika velika izziva, saj gre za največja proizvoda te vrste v zgodovini Litostroja. Na drugi strani je šlo za več vidikov, ki naj bi pomenili napredek v načinu poslovanja: prenos tehnologije tujemu partnerju, obširne naloge pri projektiranju elektrarne, prve naše turbine na tržišču EGS in podobno.

Takim argumentom se ni mogel upreti niti strah pred kratkim rokom, ki se je zaradi kupa neznank — posebej v zvezi z izdelavo gonilnikov — zdel kar prevladujoče dejstvo. Pa vendar: s polno mero odgovornosti se je naše (takratno) vodstvo odločilo, da prevzame odgovornost in tveganje ter s posebnimi organizacijskimi prijemmi zagotovi optimalne pogoje, pod katerimi je mogoče zagotoviti hitro in kvalitetno izdelavo.

Zgodilo pa se je . . .

Po treh letih končna cena tvegane poslovne poteze še ni znana. Mogoče je le govoriti o krivcih za dosedanje zastoje, katerih največja krivda je pravzaprav to, da agilnim in domiselnim podrejenim delavcem s svojo ignoranco ne dopustijo pod takimi ali drugačnimi stimulativnimi pogoji delati v interesu objekta in v dobro firme.

Na žalost (ali srečo) se usoda objekta pričena krojiti v tozdu IRRP. Prav zato — in zaradi mnogih drugih vzrokov so delavci iz »Projekcije« vse prevečkrat deležni neobjektivnih kritik, ki izvirajo iz dilemantskega neznanja, škodoželjnosti in želje po skrivanju lastnih slabosti. Vendar to ne more in ne sme biti razlog za opravičevanje njenih napak. In takih je brez dvoma precej, saj polna usta obljub in samozavesti vodilnežev še ne rojevajo delavniških risb in konstrukcijskih kalkulacij. Tudi pravočasnih preizkusov na modelni turbini ne. Entuziazem, delavnost in znanje posameznikov so se izkazali za vse prešibkega nasprotnika agresivnemu politikanstvu, ki je svojemu prepričanju v lastno pomembnost navkljub nesposobno izkoristiti nedvoumne potenciale. Rezultat pa so nesprejemljive kasnitve, ki za nekatere dele opreme štejejo že v letih in so v veliki meri že zapečatile usodo objekta.

Finančni problemi so sicer neprijetna omejitev v poslovanju, vendar je tudi takrat mogoče s pomočjo prednostne liste najprej pokriti potrebe finančno najbolj ugodnih poslov in tistih poslov, katerih zamuda bi povzročala največjo škodo. Reševanje te vrste problemov je, če so spoštovani najbolj preprosti ekonomski interesi tovarne, plod trezne in strokovne presoje položaja. Prav tega pa v našem poslovanju manjka, saj je neprimerno važnejše, kako močni so botri, ki stojijo za posameznim poslom. S tem pa se STRATOS v času realizacije ni mogel ravno pohvaliti. Tudi s takimi botri ne, ki bi poskrbeli za pravočasno obdelavo gonilnikovih lopat v tozdu PPO, ki razpolaga z ustreznimi obdelovalnimi stroji.

Povsem nerazumljivo je, da brezdušno opazujemo egoistično privatno-lastniško obnašanje enega od naših »bratskih« tozdov, ki bi se najprej moral zavedati, da so njihova sredstva plod dela vseh Litostrojsčanov. In še več: isti vodilni ljudje, ki nas navdušujejo z znanjem in sposobnostmi istočasno vlečejo poteze, skregane z najbolj preprosto ekonomsko logiko.

Nemogoče se je izogniti škodam, ki izhajajo iz takega obnašanja. Vedno znova pa se zaman sprašujemo, kdo med nami je bolj in kdo malo manj kriv za slab poslovni rezultat in rušenje Litostroja na trgu.

Janez Ocvirk

Članek s to tematiko smo v uredništvu že dlje časa pričakovali. Vsa problematika okrog Stratos je dejansko izredno pereča, dejstvo pa je, da se z njeno težo ukvarja zelo malo (premalo!) ljudi. Kot kaže, se sploh ne zavedamo pravih posledic. Če je res tako ali morda ne, bomo skušali ugotoviti za okroglo mizo, ki jo bomo organizirali prihodnji mesec. Povabiti nameravamo sodelavce iz prodaje, projekcije, proizvodnje in montaže. Na primeru Stratos se bomo skušali tudi dokopati do ugotovitev, kje so vzroki za že razpite litostrojske zamude, ki nam vse bolj rušijo ugled doma in v svetu. Seveda pričakujemo konstruktiven in odkrit dialog . . . Uredništvo

Čast in oblast

Sprašujemo se koliko časa bo še oblast pritiskala na delavce, da več in bolj kvalitetno delajo na zastarelih in odpisanih strojih, na katerih je že delalo več generacij ne zavedajoč se, da v razvitem svetu delj ena generacija na več strojih.

Žalostno je za oblast, da si v kriznih obdobjih krepi le lastno varnost pred svojim ogorčenim ljudstvom. Zato se mora izoblikovati taka oblast, katera se bo sposobna s svojim ljudstvom bojevati proti notranjemu sovražniku — državni birokraciji, katera je lahko do sedaj manipulirala z manj strokovnimi in priučenimi generacijami, katere so nosile zgodovinska bremena.

Toda sedaj se mora zavedati, da prihajajo vedno bolj izobražene generacije, katere se ne pustijo zasužnjiti. Kot se niso pustili naši očetje, matere, dedje in babice, ko so premagovali zunanega sovražnika. Tako se morajo tudi sedanje generacije bojevati in premagovati notranjega sovražnika — državno birokracijo. Ustanoviti je nujno tako oblast, katera bo pravičen sodnik, ki bo dobro nagradila in hudo kaznovala ter odstranjevala plevel iz žlahtnega zrnja, da si bo slehernik s svojim delom zagotovil človeka vredno življenje.

Šele tedaj bo uresničena parola delu čast in oblast.

Miro Miketič